

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

другий (магістерський) рівень вищої освіти

**на тему: Управління фінансовими ресурсами комунальних
підприємств**

Виконав:

Васютенко Богдан Петрович
здобувача вищої освіти
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»

**Науковий
керівник:**

Рибіна Лариса Олександрівна
кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Рецензент:

Малік Лариса Миколаївна
провідний науковий співробітник відділу
підприємництва, кооперації та агропромислової
інтеграції ННЦ «Інститут аграрної економіки», кандидат
економічних наук, старший науковий співробітник

Суми – 2025

ВСТУП

Актуальність теми. Вдосконалення системи управління фінансовими ресурсами комунального підприємства є одним з головних факторів підвищення економічної ефективності діяльності у сфері житлово-комунального господарства (ЖКГ) на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки. В умовах соціально-економічної нестабільності та мінливості ринкової інфраструктури важливе місце у поточній роботі фінансового менеджера займає управління фінансовими ресурсами, оскільки саме тут знаходяться основні причини успіхів та невдач всіх господарських операцій підприємства. Зрештою, ефективне використання фінансових ресурсів за умов їх хронічного дефіциту є одним з пріоритетних напрямків діяльності комунальних підприємств на сьогодні. Фінансові ресурси становлять одну із складових майна комунального підприємства, стан і ефективність використання яких є важливою умовою його успішної діяльності. У зв'язку з цим важливість і актуальність проблеми оцінки та підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами на підприємствах ЖКГ беззаперечні.

Аналіз стану наукової розробки проблеми. Загальні теоретичні та методичні підходи до розгляду проблематики управління фінансовими ресурсами підприємства у сфері ЖКГ представлені в працях вчених таких як: Бізониц Д.В. [3], Жукова О.А., Михайлюк В.В. [10], Жулин О. В., Зеленюк-Джунь Л. В. [11], Загірняк Д. М., Глухова В. І., Кравченко Х. В. [13], Коцюрба О.Ю. [16, 17], Лаврик В. В. [18], Савенко К.С. [28] та інші. Актуальність питання обумовила вибір теми магістерського дослідження, постановку мети і визначення основних завдань для досягнення мети.

Мета і завдання. Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних та методичних аспектів управління фінансовими ресурсами комунального підприємства та розробка і обґрунтування напрямків підвищення його ефективності на комунальних підприємствах.

Досягнення мети дослідження є можливим завдяки вирішення таких завдань:

- розглянути економічну сутність фінансових ресурсів підприємства та механізму їх управління, проблеми формування та використання на комунальному підприємстві, методи оцінки ефективності використання;
- надати загальну фінансово-економічну характеристику діяльності досліджуваного підприємства КП «Чорноморськводоканал»;
- проаналізувати стан управління фінансовими ресурсами КП «Чорноморськводоканал»;
- оцінити ефективність управління фінансовими ресурсами КП «Чорноморськводоканал»;
- на підставі проведеного аналізу запропонувати напрямки удосконалення управління фінансовими ресурсами КП «Чорноморськводоканал»;
- зробити висновки.

Об'єктом дослідження є процеси управління фінансовими ресурсами комунального підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні аспекти управління фінансовими ресурсами комунального підприємства.

Методи дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи використовувались: діалектичний метод наукового пізнання, системний підхід та методи логістичного аналізу. У роботі використано структурний аналіз, порівняльний аналіз, коефіцієнтний аналіз. Інформаційною базою для проведення дослідження слугували: законодавчі і нормативно-правові акти; фінансова звітність фінансовими ресурсами КП «Чорноморськводоканал»; монографії, науково-аналітичні публікації й електронні ресурси з теми дослідження.

Елементами наукової новизни одержаних результатів проведеного дослідження є пропозиція методичних та практичних напрямків удосконалення системи управління фінансовими ресурсами комунального підприємства, зокрема використання методики нормування дебіторської заборгованості у процесі планування грошових потоків підприємства та застосування альтернативних джерел фінансування інвестиційної програми КП «Чорноморськводоканал», а саме лізинг і концесію.

Практичне значення одержаних результатів визначається в апробації запропонованих заходів з питання удосконалення управління фінансовими ресурсами комунального підприємства, що дозволить у майбутньому підвищити ефективність залучення фінансових ресурсів КП «Чорноморськводоканал» для забезпечення його інвестиційної програми.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Положення кваліфікаційної роботи доповідалися автором на двох наукових конференціях: Міжнародній інтернет-конференції «Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення» (м. Ополе, Польща 14-15 жовтня 2025 р.); І Всеукраїнській науково-практичній конференції до дня військового фінансиста в Україні (м. Суми, 29 жовтня 2024 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 2 наукові праці загальним обсягом 0,1 друкованих аркушів.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 38 найменувань, 3 додатків. Основний текст роботи викладено на 63 сторінках комп'ютерного набору. Робота містить 38 таблиць, 3 рисунки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА ЖКГ

Сучасна реформа житлово-комунального сектору України визначила основні тенденції фінансового забезпечення підприємств житлово-комунального сектору господарювання, зокрема:

- розширення спектру джерел фінансування галузі, що передбачає крім бюджетних асигнувань з боку держави та місцевого самоврядування, коштів населення, залучення коштів приватних інвесторів, у тому числі кредитних організацій;

- відшкодування громадянами – власниками житлових приміщень повної вартості житлово-комунальних послуг;

- адресна фінансова підтримка держави соціально незахищених верств населення за допомогою надання пільг та субсидій на оплату житлово-комунальних послуг;

- формування інститутів розвитку, інвестиційний потенціал яких спрямовується, у тому числі і на будівництво, реконструкцію та модернізацію об'єктів комунальної сфери;

- впровадження різноманітних фінансових інструментів та механізмів фінансування ЖКГ, що включають інфраструктурні облігації, гарантійні фонди ЖКГ, концесійні угоди тощо [10, 18, 31].

Але Левчук К.О. у своїх дослідженнях характеризує сучасний стан ЖКГ України як надзвичайний. На її думку, з різким скороченням бюджетного фінансування, яке частково компенсувало збитки підприємств ЖКГ, ці підприємства продемонстрували свою економічну неспроможність та неадекватність системи управління ринковим умовам економічної діяльності [36].

Попри те, що перелічені напрями розвитку фінансування ЖКГ здійснюються за одночасного скорочення бюджетного фінансування галузі, роль останнього

залишається дуже значною, особливо, коли мова йде про оновлення основних засобів у комунальній сфері, фінансової підтримки пільгових категорій населення, реалізації суспільно значимих інвестиційних проєктів, спрямованих на покращення благоустрою територіальних громад, утилізацією побутових відходів та їх захороненням, утриманням доріг, об'єктів вуличного освітлення тощо [34].

На бюджетне фінансування ЖКГ позитивно впливають зміни, пов'язані з реформою вітчизняної бюджетної системи. Насамперед, використання програмно-цільового методу бюджетного планування який дозволяє оптимізувати процес формування бюджету, забезпечити послідовність галузевої політики у середньо- та довгостроковій перспективах; збільшення горизонту бюджетного планування; розробка заходів підвищення ефективності бюджетних видатків.

Висока теоретична та практична значимість розв'язання питань щодо підвищення ефективності фінансування ЖКГ, у тому числі пошуку ефективних способів планування витрат на ЖКГ, методів управління галузевими фінансовими потоками, орієнтованих на соціально-економічний розвиток територіальних громад в умовах скорочення дотаційності ЖКГ, значного зносу комунальної інфраструктури та низького платоспроможного попиту населення зумовлюють актуальність теми дослідження.

В економічній літературі відсутнє чітке визначення житлово-комунального господарства та єдиний підхід до структури галузі. Вивчення основних напрямків розвитку ЖКГ та його об'єктно-суб'єктного складу дозволило конкретизувати склад двох підгалузей ЖКГ (рисунок 1.1).

Житлово-комунальне господарство як економічна галузь об'єднує виробничу діяльність та діяльність з виконання (надання) специфічних робіт (послуг) і представлена сукупністю об'єктів житлового та комунального призначення, підприємствами та організаціями, що здійснюють експлуатацію та управління цими об'єктами [7].

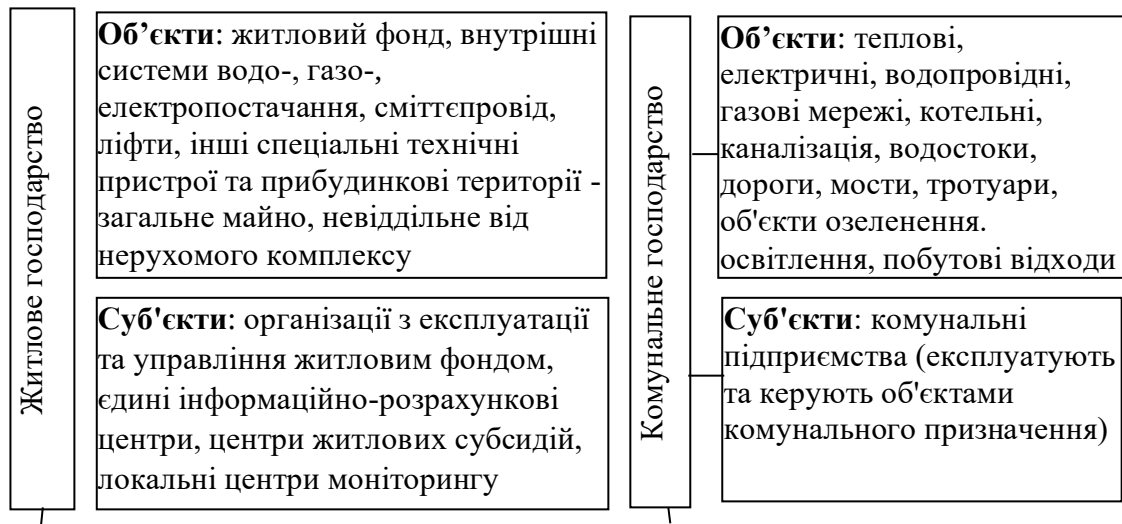


Рисунок 1.1 - Об'єктно-суб'єктний склад ЖКГ

Джерело: побудовано на основі [4, 25, 30]

Проблеми фінансового забезпечення підприємств ЖКГ як на рівні держави, так і рівні місцевого самоврядування, насамперед, пов'язані із особливостями функціонування у сфері ЖКГ як об'єкта управління разом із значним зносом їх основних засобів та комплексним впливом різного роду соціальних та економічних факторів (зміна нормативно-правової бази, якості життя населення, методики торфоутворення на житлово-комунальні послуги тощо).

Управління фінансовими ресурсами підприємств ЖКГ розглядається нами через призму фінансового механізму. Враховуючи, що будь-який механізм є сукупністю елементів і взаємозв'язків поміж ними, фінансування розглядається як активна складова фінансового механізму ЖКГ, що забезпечує взаємозв'язок між економічними суб'єктами. Під фінансовим механізмом ЖКГ пропонується розуміти систему взаємозв'язків, взаємовідносин між органами влади, комунальними підприємствами (організаціями) ЖКГ та населенням з приводу формування і використання фінансових ресурсів, а також спосіб впливу на соціально-економічні процеси в галузі через реалізацію фінансової політики держави і господарюючих суб'єктів.

Управлінський вплив на об'єкт фінансовий механізм здійснює завдяки використанню фінансових інструментів. Фінансові інструменти Метеленко Н.Г. та

інші розглядають як «алгоритм» фінансових відносин між економічними суб'єктами щодо мобілізації, розподілу, формуванню і використанню фінансових ресурсів [22]. Інструменти фінансового забезпечення діяльності підприємств ЖКГ наведені на рис. 1.2.



Рисунок 1.2 – Фінансові інструменти забезпечення діяльності підприємств житлов-комунального господарства

Джерело: побудовано на основі [17]

Необхідно виділити тісний взаємозв'язок фінансового механізму з державним фінансовим регулюванням, яке здійснюється завдяки широкому спектру форм прямого державного регулювання та відповідних інструментів, а також напрямам державного регулювання, які передбачають у фінансовому механізмі ЖКГ реалізацію [17, 37]:

- обмежувальних заходів у вигляді галузевих стандартів, норм і правил, тарифного регулювання. а також заходів, що обмежують порушення встановлених правил - штрафи, пені і санкції;

- гарантійних заходів, що, по-перше, забезпечують захист інтересів економічних суб'єктів від ризику втрати грошових вкладень; по-друге, гарантують виконання обов'язків економічних суб'єктів перед іншими (надання державних гарантій та поруки);

- стимулюючих заходів, спрямованих на формування сприятливого інвестиційного клімату (оподаткування, амортизаційна політика, спеціалізовані інститути розвитку);

- заходів щодо забезпечення фінансовими ресурсами галузі, пов'язаних як з виділенням бюджетних коштів на функціонування та розвиток ЖКГ, так і альтернативних джерел залучення інвестицій у житлово-комунальне господарство, зокрема: державно-приватне партнерство, що реалізується за допомогою концесій, та бюджетного кредитування.

За сучасних умов ринковий механізм тарифоутворення у сфері ЖКГ має гнучкий зв'язок із механізмом державного регулювання цін на окремі види товарів і послуг. Держава регулює ціни на обмежене коло товарів і послуг, щодо переважної кількості товарів і послуг, держава рекомендує лише загальні правила і принципи ціноутворення. Використовуючи систему державного регулювання цін, можна зменшувати ціни на деякі види товарів і послуг певним верствам населення із низькими доходами, шляхом надання субсидій.

З огляду на те, що власні кошти комунальних підприємств не в повному обсязі компенсують фінансові потреби у реконструкції та оновлення основних засобів, а кошти, передбачені в державному та місцевих бюджетах на підтримку ЖКГ вкрай недостатні для покриття збитковості підприємств, особливо актуальним стає мобілізація інвестиційних ресурсів галузі для забезпечення перспективи модернізації підприємств ЖКГ.

Враховуючи соціальну значимість, потребу у значних обсягах фінансових ресурсів, економічну доцільність капітального ремонту та терміни його проведення, доцільно створення фінансового механізму, в якому можливими джерелами фінансування можуть бути:

- бюджетні кошти міста;
- кошти різних інституційних інвесторів;
- кредити банків;
- власні кошти підприємств;
- кошти власників житлових та нежитлових приміщень.

Неодмінною умовою створення ефективної системи фінансування має стати динаміка зростання частки інвестиційної складової. Система фінансування має бути орієнтована на інвестиційні надходження, оскільки лише позабюджетні джерела фінансування здатні вирішити цю глобальну проблему щодо забезпечення економічного «прориву» у ЖКГ. Як суб'єкти інвестиційної діяльності можуть виступати як державні та комунальні структури, так і недержавні суб'єкти, у тому числі й індивідуальні.

Необхідно відзначити, що існуюча система тарифоутворення робить практично неможливим залучення інвестиційних ресурсів у розвиток ЖКГ. Використання нормативної собівартості як основи формування тарифів призводить до того, що структура тарифу не відповідає структурі реальних фінансових потреб підприємства. По-перше, нормативна собівартість на більшості підприємств суттєво відрізняється від фактичної, що викликає сумніви щодо обґрунтованості деяких нормативів. Нормативи часто не враховують специфіки діяльності конкретного підприємства: стану основних засобів, щільності населення тощо.

По-друге, використання нормативних даних замість фактичних призводить до непрозорості фінансової звітності підприємства, спотворення реальної картини стану справ на підприємстві.

По-третє, оскільки нормативний відсоток рентабельності в більшості випадків встановлюється довільним чином, у тарифі ніяк не враховуються реальні потреби підприємства у прибутку для фінансування інвестицій в основні та оборотні кошти, погашення кредитів та відсотків тощо, що створює несприятливі умови для розвитку підприємства та залучення інвестицій. Тому розрахунок тарифу на основі нормативно-розрахункової собівартості не відображає реального фінансового стану комунальних підприємств.

Модель інвестиційної стратегії в ЖКГ, на нашу думку, повинна містити такі найбільш значущі напрямки, розвиток яких здатний забезпечити помітне інвестиційне пожвавлення. До них можна віднести:

- 1) формування в галузі передумов для забезпечення інвестиційної діяльності та здатності залучати фінансові кошти;

2) сприяння підвищенню інвестиційної активності, пошук інвесторів на довгострокову перспективу та вибір оптимальних форм взаємодії влади та бізнесу з дотриманням інтересів усіх агентів ринку житлово-комунальних послуг;

3) ефективне використання залучених коштів, отримання очікуваного результату;

4) соціальне інвестування [14]

Як інституційні інвестори можуть виступати Пенсійні фонди. Відповідно до реформи пенсійної системи кошти накопичувальної частини цих фондів можуть інвестуватися в надійні та дохідні інвестиційні проекти. Крім того, можливе використання коштів пайових інвестиційних фондів. В Україні діють пайові інвестиційні фонди, які накопичують значні активи за рахунок розміщення в них коштів організацій, підприємств, населення та інших інвесторів, які можуть бути зацікавлені у реконструкції житла та одержанні доходів від реалізації цих проектів.

Кошти страхових компаній також можуть створити фінансове джерело для реконструкції, модернізації ЖКГ з метою підтримки його у належному стані та зменшення можливості настання страхових випадків.

Реальним джерелом розширення масштабів фінансування інвестицій у ЖКГ можуть стати кредити банків. В даний час діяльність банків у житлово-комунальному секторі вкрай обмежена. Кредити видаються в основному на поточні витрати комунальних підприємств, на поповнення оборотних коштів, на покриття касових розривів. Інвестиційні проекти реконструкції не кредитуються. Пояснюється це впливом різних факторів: сучасним станом банківської системи, ситуацією на кредитному ринку, високим рівнем ризику у цьому секторі економіки та іншими.

Головні питання, які повинні бути вирішені для залучення банківського капіталу у сферу фінансування проектів реконструкції, полягають у створенні довгострокової ресурсної бази кредитування та зниження ризиків кредитування шляхом розробки способів забезпечення кредитів та надання гарантій. Як гарантії за кредитами можуть виступати гарантії, поруки, застави з боку міської

адміністрації чи інших одержувачів позикових коштів у вигляді цінних паперів, власності, прав на земельні ділянки тощо.

Загалом процес удосконалення системи формування фінансових ресурсів ЖКГ доцільно здійснювати за такими напрямками:

- розширення джерел фінансування;
- розвиток нормативної бази;
- удосконалення тарифної політики, оподаткування, міжбюджетних відносин та кредитної політики;
- підвищення ролі та об'єктивності оцінки активів ЖКГ;
- удосконалення системи управління;
- посилення контролю за цільовим розподілом та використанням фінансових ресурсів;
- вдосконалення механізму планування та розподілу фінансових ресурсів;
- підвищення рівня освіти кадрів.

Неодмінною умовою успішного функціонування підприємств ЖКГ є активне здійснення стратегічно спрямованого та детально опрацьованого комплексу заходів щодо створення чи зміцнення явних та прихованих переваг перед своїми конкурентами. Одним із визначальних факторів отримання нових або збереження раніше отриманих конкурентних переваг стає активна інвестиційна діяльність.

Прийняття рішення про інвестування – складний та відповідальний етап, оскільки ця робота включає аналіз ідеї проекту, її доцільність, дослідження ринку та розробку проекту, вивчення ринку факторів виробництва (якість, кількість) та детальний фінансовий аналіз проекту (економічна ефективність та оцінка джерел фінансування) [16].

Для вчасного прийняття інвестиційних рішень необхідно проаналізувати усі можливі варіанти інвестування, необхідно вибрати той варіант, який буде найвигіднішим для інвестора. Для того, щоб визначити який інвестиційний варіант буде найвигіднішим, необхідно проаналізувати розміри залучених коштів, а також змінити можливі зміни у вартості протягом часу.

Оптимальним рішенням буде у тому випадку, якщо для його прийняття будуть враховуватися такі показники та критерії як:

- задане очікування відповідає рентабельності проекту;
- ризики повинні бути зведені до нуля та диверсифіковані;
- проект має окупатися у мінімальний термін;
- достатній рівень фінансування протягом певного періоду;
- немає більш вигідних пропозицій для інвестицій.

Оцінку інвестиційної привабливості необхідно робити на підставі фінансового аналізу підприємства. Тільки комплексна оцінка може показати справжній стан підприємства, показати наскільки воно є привабливим для інвестицій.

Фінансова стійкість інвестиційної програми визначає її здатність генерувати доходи для погашення зобов'язань та досягнення цілей. Оцінюється за допомогою абсолютних та відносних показників (табл. 1.1, табл. 1.2).

Таблиця 1.1 – Абсолютні показники оцінки фінансової стійкості

№ п/п	Показник	Формула	Характеристика
1	Наявність власних коштів (В)	$V = \text{ф.№ 1 p.1495} + \text{p.1520} + \text{p.1525} - \text{p.1095}$	Визначається як різниця між власним капіталом та необоротними активами
2	Наявність власних та довгострокових коштів (робочий капітал) (ВД)	$ВД = \text{ф.№ 1 p.1495} + \text{p.1520} + \text{p.1500} + \text{p.1510} + \text{p.1515} + \text{p.1665} - \text{p.1095}$	Визначається збільшенням показника наявності власних коштів на суму довгострокових зобов'язань
3	Наявність загальних коштів (ЗК)	$ЗК = \text{ф.№ 1 p.1495} + \text{p.1520} + \text{p.1500} + \text{p.1510} + \text{p.1515} + \text{p.1665} + \text{p.1600} - \text{p.1095}$	Визначається збільшенням показника наявності власних та довгострокових коштів на суму короткострокових кредитів банків

Джерело: побудовано на основі [19]

Таблиця 1.2 – Відносні показники оцінки фінансової стійкості

№ п/п	Показник	Формула	Характеристика	Орієнтовне значення
1	2	3	4	5
1	Коефіцієнт фінансової автономії (Кфа)	$Кфа = \text{власний капітал} / \text{підсумок балансу}$ $Кфа = \text{ф.1p1495} / \text{ф.1p 1900}$	Відношення суми власних коштів до підсумку балансу. Чим більше значення коефіцієнта, тим менша залежність від зовнішніх джерел.	>0,5 (збільшення)

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4	5
2	Коефіцієнт фінансової залежності (Кфз)	Кфз = підсумок балансу / власний капітал $K_{фз} = \phi.1p\ 1900 / \phi.1p\ 1495$	Коефіцієнт, обернений до коефіцієнта автономії, показує, яка сума загальної вартості майна припадає на 1 грн власних коштів.	<0,2 (зменшення)
3	Коефіцієнт фінансового ризику (Кфр)	Кфр = позиковий капітал / власний капітал $K_{фр} = (\phi.1\ p + p.1500 + p.1510 + p.1515 + p.1665 + p.1600) / \phi.1\ p\ 1495$	Показує, скільки позичених коштів залучено на 1 грн вкладених у активи власних коштів.	<0,5 (зменшення)
4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу (Кмвк)	Кмвк = робочий капітал / власний капітал $K_{мвк} = (\phi.1p.1495 + p.1520 + p.1500 + p.1510 + p.1515 + p.1665 - p.1095) / \phi.1p\ 1495$	Характеризує ступінь мобільності власних коштів. Чим вищий цей показник, тим більше забезпечується гнучкість у використанні власних коштів господарюючого суб'єкта.	>0,5 (збільшення)
5	Коефіцієнт покриття відсотків (Кпв)	Кпв = (прибуток до сплати податків + витрати на сплату відсотків) \ витрати на сплату відсотків. $K_{пв} = (\phi.2\ p.2290 + p.2250) / p.2250$	Характеризує потенційну можливість підприємства погасити позику, ступінь захищеності кредиторів від несплати відсоткових платежів. Зменшення цього коефіцієнта в динаміці свідчить про збільшення витрат підприємства на сплату відсотків за кредит.	>1
6	Коефіцієнт покриття запасів (Кпз)	Кпз = робочий капітал / суми запасів $K_{пз} = (\phi.1p.1195 - \phi.1p.1695) / \phi.1\ p.1100 + p.1110$	Показує, наскільки запаси забезпечені (покриті) робочим капіталом.	>0,6-0,8 (збільшення)

Джерело: побудовано на основі [19]

Оцінку інвестиційної привабливості необхідно робити на підставі фінансового аналізу підприємства. Тільки комплексна оцінка може показати справжній стан підприємства, показати наскільки воно є привабливим для інвестицій. Комплексний аналіз дуже важливий, оскільки лише за комплексного розгляду можна проаналізувати всі наявні показники, зробити точний математичний розрахунок. При комплексному підході можна отримати повну картину того, наскільки підприємство є привабливим з точки зору інвестицій.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ КП «ЧОРНОМОРСЬКВОДОКАНАЛ»

2.1 Загальна фінансово-економічна характеристика КП «Чорноморськводоканал»

Об'єктом дослідження є комунальне підприємство (КП) «Чорноморськводоканал». Підприємство є унітарним. Його власником виступає Чорноморська міська рада Одеського району Одеської області, яка діє в інтересах Чорноморської міської територіальної громади, на базі відокремленої частини комунального майна якої було утворене КП «Чорноморськводоканал». Досліджуване підприємство входить до сфери управління Чорноморської міської територіальної громади Одеського району.

Мета утворення КП «Чорноморськводоканал» - здійснення господарської діяльності, пов'язано із «водопостачанням, відведенням і очищенням стічних вод», контролем за високою якістю питної води та наданням відповідних послуг, а також одержанням прибутку та його використанням на розвиток, належне утримання і ефективну експлуатацію «призначеної для цього частини комунальної власності територіальної громади» [32].

КП «Чорноморськводоканал» для досягнення своєї мети як юридична особа в господарському обороті має право укладати від свого імені будь-які угоди, договори або контракти, як із вітчизняними контрагентами, так і зарубіжними, набувати майнових і немайнових прав, відповідати за свої зобов'язання. В основі господарської діяльності підприємства лежить принцип «повного господарського розрахунку під власний ризик» [32].

КП «Чорноморськводоканал» здійснює свою діяльність на підставі Статуту та чинного законодавства України. Досліджуване підприємство є юридичною особою, у зв'язку з чим виступає від свого імені, характеризується наявністю

відокремленого майна, що враховується на його самостійному балансі, вправі в установленому порядку відкривати розрахункові, валютні та інші банківські рахунки на території України та за її межами.

Чорноморська міська територіальна громада делегувала підприємству власні повноваження щодо:

- зберігання, будівництва, ремонту та поточного утримання «об'єктів комунальної власності водопровідно-каналізаційного господарства»;
- управління і користування орендованих нежитлових приміщень, які є комунальною власністю Чорноморської міської територіальної громади [32].

Таким чином, майно досліджуваного підприємства є комунальною власністю Чорноморської міської територіальної громади та закріплюється за ним на правах господарського відання. До майна комунального підприємства, які і будь-якого іншого підприємства, належать основні, оборотні засоби, інші цінності та фінансові ресурси.

Динаміка майна КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки представлена в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Динаміка майна (активів) КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки, тис. грн

Активи	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.	
				тис. грн	%
Всього	223 805	299 873	342 662	118 857	153,1
Необоротні активи	153 629	213 085	239 530	85 901	155,9
Оборотні активи	70 176	86 788	103 132	32 956	147,0

Джерело: побудовано на основі звітності підприємства ф.1

На підставі табл. 2.1 можна зробити висновок, про зростання активів КП «Чорноморськводоканал» на кінець 2024 року у порівнянні із 2022 роком на 118857 тис. грн або на 53,1%. До складу активів КП «Чорноморськводоканал» входять необоротні активи, сума яких зросла за зазначений період на 85901 тис. грн або 55,9%, та оборотні активи, сума яких також має тенденцію росту за аналогічний період на 32956 тис. грн або на 47%.

Враховуючи специфіку діяльності КП «Чорноморськводоканал» у складі активів підприємства переважають необоротні активи протягом всього періоду дослідження. При цьому частка необоротних активів має тенденцію росту на 1,3% (табл. 2.2), що свідчить про активну інвестиційну діяльність підприємства, спрямовану на зростання необоротних активів. Відповідно, частка оборотних активів зменшилася на кінець 2024 року у порівнянні із 2022 роком на 1,3%.

Таблиця 2.2 – Структура майна (активів) КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки, %

Активи	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.
Всього	100	100	100	-
Необоротні активи	68,6	71,1	69,9	1,3
Оборотні активи	31,4	28,9	30,1	-1,3

Джерело: розраховано на основі звітності підприємства ф.1

Проаналізуємо детальніше динаміку (табл.2.3) і структуру (табл.2.4) необоротних активів КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки, які складають переважну частку у майні досліджуваного комунального підприємства.

Таблиця 2.2 – Динаміка необоротних активів КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки, тис. грн

Необоротні активи	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.	
				тис. грн	%
Всього	153 629	213 085	239 530	85 901	155,9
Нематеріальні активи	344	204	89	-255	25,9
Незавершені капітальні інвестиції	68 159	114 599	108 102	39 943	158,6
Основні засоби	85 092	98 248	131 305	46 213	154,3
Відстрочені податкові активи	34	34	34	-	-

Джерело: побудовано на основі звітності підприємства ф.1

На підставі табл. 2.3 можна зробити висновок, що зростання необоротних активів КП «Чорноморськводоканал» на кінець 2024 року у порівнянні із 2022 роком відбулося внаслідок росту таких його складових: сума незавершених капітальних інвестицій зросла на 39 943 тис. грн або на 58,6%; сума основних

засобів зросла за аналогічний період на 46 213 тис. грн. або на 54,3%. Необхідно відзначити зменшення нематеріальних активів на суму 255 тис. грн або на 74,1%.

Таблиця 2.4 – Структура необоротних активів КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки, %

Необоротні активи	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.
Всього	100	100	100	-
Нематеріальні активи	0,2	0,1	0,1	1,3
Незавершені капітальні інвестиції	44,4	53,8	45,1	0,7
Основні засоби	55,4	46,1	54,8	-0,6
Відстрочені податкові активи	0,0	0,0	0,0	-1,3

Джерело: розраховано на основі звітності підприємства ф.1

Щодо структури необоротних активів КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки, то необхідно зазначити, що у складі необоротних активів переважають несуттєво основні засоби. Їх частка коливається від 55,4% до 54,8%, тобто зменшилася на 0,6%. Частка незавершених капітальних інвестицій зростає на 0,7% і складає у 2024 році 45,1%. Це підтверджує наш висновок про активізацію інвестиційної діяльності досліджуваного підприємства.

Для характеристики підприємства з точки зору його інвестиційної привабливості є доцільним провести аналіз його оборотних активів. Динаміка оборотних активів КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки представлена в табл. 2.5.

Таблиця 2.5 - Динаміка оборотних активів КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки, тис. грн

Оборотні активи	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.	
				тис. грн	%
Всього	70 176	86 788	103 132	32 956	147,0
Запаси	14 443	18 984	23 279	8 836	161,2
Дебіторська заборгованість	38 145	42 905	52 319	14 174	137,2
Гроші та їх еквіваленти	4 431	7 268	11 326	6 895	2,6 раз
Витрати майбутніх періодів	16	80	81	65	5,1 раз
Інші оборотні активи	13 141	17 551	16 127	2 986	122,7

Джерело: побудовано на основі звітності підприємства ф.1

На підставі табл. 2.5 можна зробити висновок, що зростання оборотних активів КП «Чорноморськводоканал» на кінець 2024 року у порівнянні із 2022 роком відбулося внаслідок росту всіх їх складових: сума запасів зросла на 8836 тис. грн або на 61,2%; сума дебіторської заборгованості зросла за аналогічний період на 14 174 тис. грн. або на 37,2%; обсяг грошових коштів та їх еквівалентів зросла на 6895 тис. грн або в 2,6 рази; витрати майбутніх періодів зросли на 65 тис. грн. або в 5,1 рази; сума інших оборотних активів, відповідно, зросла на 2986 тис. грн. або на 22,7%.

Структура оборотних активів КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки представлена в табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Структура оборотних активів КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки, %

Оборотні активи	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.
Всього	100	100	100	-
Запаси	20,6	21,9	22,6	2,0
Дебіторська заборгованість	54,4	49,4	50,7	-3,7
Гроші та їх еквіваленти	6,3	8,4	11,0	4,7
Витрати майбутніх періодів	0,0	0,0	0,0	0,0
Інші оборотні активи	18,7	20,3	15,7	-3,0

Джерело: розраховано на основі звітності підприємства ф.1

Щодо структури оборотних активів КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки, то необхідно зазначити, що у складі оборотних активів переважає дебіторська заборгованість. Її частка коливається від 54,4% до 50,7%, тобто зменшилася на 3,7%. Зменшилася також частка інших оборотних активів на 3,0% і складає на кінець 2024 року 15,7%. Однак частки інших елементів оборотних активів мають тенденцію росту. Так, частка запасів зростає на 2,0% і складає у 2024 році 22,6%. Зростає також частка абсолютно ліквідних оборотних активів – грошових коштів та їх еквівалентів – на 4,7% і складає на кінець досліджуваного періоду 11,0%, що є позитивним для платоспроможності підприємства.

Від ефективного використання необоротних і оборотних активів залежить доходність підприємства. Рівень ефективності використання КП «Чорноморськводоканал» основних засобів для здійснення господарської діяльності та досягнення позитивного фінансового результату можна визначити на підставі аналізу узагальнюючих показників ефективності та показників стану та руху основних засобів, які наведені в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Показники, які характеризують стан, рух та ефективність використання основних засобів КП «Чорноморськводоканал» за 2022-2024 роки

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.
Коефіцієнт фондівдачі	1,3	1,2	1,4	0,1
Коефіцієнт фондомісткості	0,8	0,8	0,7	-0,1
Коефіцієнт фондоозброєності праці	389,1	430,4	505,6	116,5
Коефіцієнт реальної вартості	0,36	0,31	0,33	-0,03
Рентабельність, %	5,3	7,2	3,5	-1,8
Коефіцієнт зносу	0,51	0,51	0,50	-0,01
Коефіцієнт придатності	0,49	0,49	0,50	0,01
Коефіцієнт оновлення	0,3	0,3	0,5	0,2
Коефіцієнт вибуття	0,004	0,001	0,001	-0,003
Коефіцієнт приросту	0,3	0,3	0,5	0,2

Джерело: розраховано на основі звітності підприємства ф.1, ф.2, ф.5

Аналіз показників ефективності використання, стану та руху основних засобів досліджуваного підприємства свідчить про їх несуттєве погіршення за період 2022-2024 роки. Незважаючи на зростання коефіцієнта фондівдачі на 0,1 пункти і зменшення коефіцієнта фондомісткості на кінець 2024 року, рентабельність використання основних засобів зменшилась на 1,8% і становить лише 3,5%. Також зменшився на 3% коефіцієнт реальної вартості основних засобів і сягає критичної точки (0,3), що свідчить про низький рівень реального виробничого потенціалу КП «Чорноморськводоканал» і вимагає пошук коштів для покращення становища.

Позитивним фактором є зростання коефіцієнта фондоозброєності на 116,5 пунктів, величина якого у 2024 році становить 505,6. Коефіцієнт зносу основних засобів КП «Чорноморськводоканал» за досліджуваний період несуттєво зменшився на 1% і становить у 2024 році 50%. Відповідно, коефіцієнт придатності

основних засобів зріс на 10%. Необхідно відзначити, що досліджуване підприємство приділяє увагу оновленню основних засобів. Про це свідчить зростання коефіцієнта оновлення основних засобів, яке відбувається кожного року досліджуваного періоду. Коефіцієнт приросту основних засобів зріс на 0,2 пункти і становить у 2024 році 0,5. Оновлення основних засобів відбувається більш швидкими темпами, ніж вибуття основних засобів. Про оновлення основних засобів свідчить позитивна динаміка капітальних вкладень (інвестицій) на підприємстві (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 - Динаміка капітальних інвестицій КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки, тис. грн

Показники	на кінець 2022 року	на кінець 2023 року	на кінець 2024 року	Зміни 2024 р. до 2022 р.	
				тис. грн	%
Всього	68 159	114 599	108 102	39 943	158,6
Капітальне будівництво	7 682	11 072	6 824	- 858	88,8
Придбання (виготовлення) основних засобів	58 184	100 962	98 526	40 342	169,3
Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів	813	554	686	-127	84,4
Придбання (створення) нематеріальних активів	1 480	2 011	2 066	586	139,6

Джерело: побудовано на основі звітності підприємства ф.1

На підставі табл. 2.8 можна зробити висновок про збільшення суми капітальних інвестицій КП «Чорноморськводоканал» на 39943 тис. грн або на 58,6%, яка складає на кінець 2024 року 108 102 тис. грн. Таке збільшення можна пояснити ростом придбаних основних засобів на суму 40 342 тис. грн або на 69,3%. Необхідно також відзначити зростання суми придбаних нематеріальних активів до величини 2 066 тис. грн, тобто на 39,6% (або на 586 тис. грн). Це говорить про те, що КП «Чорноморськводоканал» оновлює технологічно своє майно.

Зробимо аналіз ефективності використання оборотних активів КП «Чорноморськводоканал» протягом 2022-2024 роки (табл. 2.9). Показниками ефективності оборотних активів є показники рентабельності та ділової активності, зокрема, коефіцієнт оборотності і час обороту, які відображають швидкість

обертання оборотних активів підприємства та рівень доходності, яку вони генерують.

Таблиця 2.9 – Показники ефективності використання оборотних активів КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,7	1,5	1,6	-0,1
Час обороту оборотних активів, дні	215	243	228	13
Коефіцієнт оборотності запасів	8,8	6,8	7,4	-1,4
Час обороту запасів, дні	42	54	49	7
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,2	2,8	3,3	0,1
Час обороту дебіторської заборгованості, дні	114	130	111	-3
Рентабельність, %	7,0	8,4	6,0	-1,0

Джерело: розраховано на основі звітності підприємства ф.1, ф.2

На підставі аналізу показників ефективності використання оборотних активів КП «Чорноморськводоканал» можна сказати про їх погіршення за досліджуваний період 2022-2024 роки. Про це свідчать зменшення коефіцієнта оборотності оборотних активів на 0,1 пункти і зменшення коефіцієнта оборотності запасів на 1,4 пункти на кінець 2024 року. Відповідно, спостерігається зростання тривалості одного обороту оборотних активів на 13 днів, яка дорівнює на кінець 2024 року 228 днів; зростання тривалості одного обороту запасів на 7 днів, яка становить на кінець 2024 року 49 днів. Також спостерігається зменшення рентабельності оборотних активів на 1% до рівня 6% у 2024 році.

Позитивним необхідно відзначити зростання коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки на 0,1 пункти. Величина цього коефіцієнту у 2024 році становить 3,3. Відповідно зменшилась тривалість одного обороту дебіторської заборгованості на 3 дні. У 2024 році погашення дебіторської заборгованості відбувається через 111 днів, що свідчить про те, що досліджуване підприємство намагається вирішувати проблеми із стягненням дебіторської заборгованості.

Від рівня ефективності використання основних і оборотних засобів залежать величини фінансових результати діяльності КП «Чорноморськводоканал» за період

дослідження. Динаміка доходів, витрат і фінансових результатів діяльності КП «Чорноморськводоканал» за досліджуваний період представлена в табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Динаміка доходів та фінансових результатів діяльності КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки, тис. грн

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.	
				тис. грн	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	103 093	114 145	156 131	53 038	151,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	108 893	129 494	163 929	55 036	150,5
Валовий прибуток (збиток)	(5 800)	(15 349)	(7 798)	(1 998)	134,4
Інші операційні доходи	23 600	41 496	27 208	3 608	115,3
Адміністративні витрати	7 235	9 224	12 111	4 876	167,4
Витрати на збут	7 440	9 833	11 670	4 230	156,9
Інші операційні витрати	341	1 533	1 228	887	3,6 раз
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	2 784	5 557	(5 599)	(8 383)	(2 рази)
Інші фінансові доходи	169	244	652	483	3,9 рази
Інші доходи	1 827	1 364	11 001	9 174	6 раз
Фінансові витрати	12	-	-	-12	-
Інші витрати	522	264	352	-170	67,4
Фінансовий результат до оподаткування	4 246	6 901	5 702	1 456	134,3
Витрати з податку на прибуток	-	306	1 669	1 669	-
Чистий прибуток	4 246	6 595	4 033	-213	95,0
Рентабельність діяльності,%	3,4	4,4	2,1	-1,3	-

Джерело: побудовано на основі звітності підприємства ф.2

На підставі аналізу табл. 2.10 можемо зробити такі висновки. По-перше, чистий дохід від реалізації послуг підприємства протягом 2022 -2024 років має найбільшу частку у складі його доходів і має тенденцію до зростання на 51,4% або на 53 038 тис. грн. Також спостерігається зростання собівартості послуг за цей період на 50,5% або на 55 036 тис. грн, що призвело до того, що підприємство протягом досліджуваного періоду мало валовий (балансовий) збиток, який мав тенденцію росту на 34,4% або на 1 998 тис. грн.

Також підприємство має інші операційні доходи та операційні витрати, до складу яких входять адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. При цьому темпи росту перелічених витрат перевищували темпи росту операційних доходів мали тенденцію росту, наслідком чого стало отримання збитку КП «Чорноморськводоканал» від його операційної діяльності у 2024 році на суму 5 599 тис. грн.

КП «Чорноморськводоканал» має інші види доходів (фінансові), що мали досить високий рівень росту у динаміці досліджуваного періоду. Вони зросли в 3,9 рази і становили у 2024 році 652 тис. грн. Позитивним є поступове зниження витрат. Так, фінансові витрати спостерігались на суму 12 тис. грн. лише у 2022 році, а інші витрати зменшились на 170 тис. грн або на 32,6%. Наслідком таких факторів стало отримання прибутку до оподаткування КП «Чорноморськводоканал» протягом 2022-2024 років. При цьому його величина зросла на 34,4% і становила у 2024 році 5 702 тис. грн. Через зростання витрат з податку на прибуток величина чистого прибутку КП «Чорноморськводоканал» мала тенденцію зменшення на 5% або на 213 тис. грн. і становила у 2024 році 4 033 тис. грн. Через зростання операційних витрат КП «Чорноморськводоканал» на суму 65 017 тис. грн. або на 52,5% рентабельність основної діяльності досліджуваного підприємства мала тенденцію зниження на 1,3% і становила у 2024 році лише 2,1%. Низький рівень рентабельності діяльності підприємства говорить про те, що КП «Чорноморськводоканал» протягом 2022-2024 років має низьку здатність генерувати прибуток через недостатню ефективність використання виробничих і фінансових ресурсів, аналіз формування і використання яких буде проведений нижче.

2.2 Аналіз формування і використання фінансових ресурсів КП «Чорноморськводоканал»

Формування фінансових ресурсів на підприємстві - це процес залучення власних та позикових коштів (у вигляді прибутку, внесків, кредитів тощо) для

забезпечення господарської діяльності безперервної підприємства. Використання фінансових ресурсів на підприємстві – це їх спрямування на фінансування господарської діяльності, інвестицій, оплату праці, податків, погашення зобов'язань та інші потреби підприємства [2].

Відповідно, аналіз формування фінансових ресурсів на підприємстві передбачає аналіз джерел їх формування. Аналіз динаміки пасивів підприємства, які відображають джерела формування його фінансових ресурсів, за період 2022 – 2024 роки представлені в табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Динаміка пасивів КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки, тис. грн

Пасиви	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.	
				тис. грн	%
Всього	223 805	299 873	342 662	118 857	153,1
Власний капітал	133 213	158 240	162 975	29 762	122,3
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	4 701	3 074	18 609	13 908	4,0 рази
Поточні зобов'язання і забезпечення	85 891	138 559	161 078	75 187	187,5

Джерело: побудовано на основі звітності підприємства ф.1

На підставі табл. 2.11 можна зробити висновок, про зростання пасивів КП «Чорноморськводоканал» на кінець 2024 року у порівнянні із 2022 роком на 118857 тис. грн або на 53,1%. До складу пасивів КП «Чорноморськводоканал» входять власний капітал, сума якого зросла за зазначений період на 29762 тис. грн або 22,3%, довгострокові зобов'язання та забезпечення, сума яких також має тенденцію росту за аналогічний період на 13908 тис. грн або в 4,0 рази. Необхідно відзначити тенденцію росту поточних зобов'язань та забезпечення КП «Чорноморськводоканал» за досліджуваний період на 75187 тис. грн або на 87,5%.

Враховуючи специфіку діяльності КП «Чорноморськводоканал» у складі пасивів підприємства переважають власні кошти протягом всього періоду дослідження. При цьому частка власного капіталу має тенденцію зменшення на 11,9% (табл. 2.12), що говорить про погіршення фінансової стійкості підприємства.

Таблиця 2.12 – Структура пасивів КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки, %

Пасиви	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.
Всього	100	100	100	-
Власний капітал	59,5	52,8	47,6	-11,9
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	2,1	1,0	5,4	3,3
Поточні зобов'язання і забезпечення	38,4	46,2	47,0	8,6

Джерело: розраховано на основі звітності підприємства ф.1

Зменшення частки власного капіталу відбулося за рахунок росту довгострокових і поточних зобов'язань підприємства на кінець 2024 року у порівнянні із 2022 роком, відповідно на 3,3% і 8,6%.

Проаналізуємо детальніше склад, динаміку і структуру власного капіталу КП «Чорноморськводоканал» за досліджуваний період (табл. 2.13, табл. 2.14).

Таблиця 2.13 – Склад і динаміка власного капіталу КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки, тис. грн

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.	
				тис. грн	%
Всього	133 213	158 240	162 975	29 762	122,3
Зареєстрований (пайовий) капітал	133 131	134 909	135 194	2 063	101,5
Капітал у дооцінках	17	17	6	-11	35,3
Додатковий капітал	8 703	25 189	28 750	20 047	3,3 рази
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	(8 555)	(1 792)	(892)	-7 663	10,4
Неоплачений капітал	(83)	(83)	(83)	-	-

Джерело: побудовано на основі звітності підприємства ф.1

Показники, наведені в табл. 2.13, говорять про те, що загальна сума власного капіталу КП «Чорноморськводоканал» станом на кінець 2024 року зросла на 29762 тис. грн або на 22,3% у порівнянні з 2022 роком завдяки росту зареєстрованого (пайового) капіталу на суму 2063 тис. грн або на 1,5%. Найбільший вплив на ріст величини власного капіталу мала зміна суми додаткового капіталу – на 20047 тис. грн або у 3,3 рази. Суттєвих змін зазнала величина непокритого збитку, яка

зменшилась на 7 663 тис. грн або на 89,6%. Зменшилась сума капіталу у дооцінках за досліджуваний період на 11 тис. грн або на 64,7%. Не змінилася сума неоплаченого капіталу, яка протягом 2022 – 2024 років складала 83 тис. грн.

Показники, представлені в табл. 2.14 свідчать, що у 2024 році найбільшу частку в загальній структурі власного капіталу КП «Чорноморськводоканал» має зареєстрований (пайовий) капітал 83%, на другому місці – додатковий капітал підприємства - 17,6 %. У 2024 році порівняно з 2022 роком у структурі власного капіталу комунального підприємстві відбулися несуттєві зміни, зокрема, на 16,9 % зменшилась частка зареєстрованого (пайового) капіталу, 5,8% - зменшилась частка непокритого збитку на 5,8%. При цьому питома вага додаткового капіталу у загальній структурі власного капіталу зросла на 11,1%.

Таблиця 2.14 – Структура власного капіталу КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки, %

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.
Всього	100	100	100	-
Зареєстрований (пайовий) капітал	99,9	85,3	83,0	-16,9
Капітал у дооцінках	0,0	0,0	0,0	0,0
Додатковий капітал	6,5	15,9	17,6	11,1
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	(6,4)	(1,2)	(0,6)	-5,8
Неоплачений капітал	(0,0)	(0,0)	(0,0)	-0,0

Джерело: розраховано на основі звітності підприємства ф.1

Для оцінки ефективності розміщення та використання власного капіталу КП «Чорноморськводоканал» проаналізуємо показники, представлені в табл. 2.15.

Таблиця 2.15 – Показники ефективності розміщення та використання власного капіталу КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,6	0,5	0,5	-0,1
Коефіцієнт фінансової стабільності	1,5	2,1	0,9	-0,6
Коефіцієнт фінансового ризику	0,7	0,5	1,1	0,4
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,8	0,4	1,0	0,2
Рентабельність власного капіталу, %	3,2	4,2	2,5	-0,7
Період окупності власного капіталу, дні	31,3	23,8	40,0	8,7

Джерело: розраховано на основі звітності підприємства ф.1, ф.2

Позитивним моментом в управлінні фінансовими ресурсами КП «Чорноморськводоканал» необхідно відзначити збільшення показника оборотності власного капіталу з 0,8 до 1,0 за період 2022-2024 роки. Це означає, що у 2024 році на кожну гривню вкладеного власного капіталу КП «Чорноморськводоканал» надавало своїм клієнтам послуги на 0,2 грн більше у порівнянні із 2022 роком. В цілому, показники ефективності розміщення і використання власного капіталу КП «Чорноморськводоканал» протягом 2022-2024 роки свідчать про її погіршення. Про це свідчать зменшення рівня показника фінансової незалежності на 0,1 п., який у 2024 році складав 0,5, що свідчить про зменшення частки власного капіталу у загальній сумі капіталу досліджуваного комунального підприємства.

Негативним моментом є суттєве зменшення показника фінансової стабільності, величина якого стала у 2024 році менше оптимального значення (більше 1), тобто 0,9. Це означає, що у складі капіталу досліджуваного комунального підприємства станом на 2024 року переважає залучений капітал, а не власний. Внаслідок, спостерігається зростання величини коефіцієнта ризику, який показує, що у 2024 році в 1,1 рази сума залученого капіталу перевищує суму власного капіталу.

Низький рівень рентабельності власного капіталу та тенденція її зниження також підтверджує факт погіршення ефективності використання власного капіталу КП «Чорноморськводоканал» у 2022-2024 роках для отримання прибутку. У 2024 році її рівень становив 2,5%, що на 0,7% менше у порівнянні із 2022 роком. Відповідно, спостерігаємо зростання періоду окупності власного капіталу майже на 9 днів. У 2024 році його величина складала 40 днів.

Для того, щоб дізнатися, які саме фактори мали найбільший вплив на рентабельність власного капіталу КП «Чорноморськводоканал», доцільно провести факторний аналіз рентабельності власного капіталу (РВК):

- вплив зміни чистого прибутку (ЧП):

$$\Delta \text{РВК}_{\text{ЧП}} = (\text{ЧП}_1 - \text{ЧП}_0) / \text{ВК}_0 = (4033 - 6595) / 158240 = -0,016$$

- вплив зміни власного капіталу (ВК):

$$\Delta \text{РВК}_{\text{ВК}} = \text{ЧП}_1 / \text{ВК}_1 - \text{ЧП}_1 / \text{ВК}_0 = 4033 / 162975 - 4033 / 158240 = 0,025 - 0,026 = -0,001$$

Отже, на зменшення рентабельності власного капіталу мали вплив як зменшення чистого прибутку, так і зростання суми власного капіталу. Зростання власного капіталу мало несуттєвий вплив на зміну показника його рентабельності у бік зменшення. Отже, основне зменшення рентабельності власного капіталу відбулося за рахунок зменшення розміру чистого прибутку.

Крім власного капіталу КП «Чорноморськводоканал» протягом 2022 – 2024 для свого функціонування виокристовувало залучений капітал. У складі залученого капіталу КП «Чорноморськводоканал» протягом 2022 – 2024 років є в наявності довгострокові і короткострокові зобов'язання і забезпечення. При цьому частка довгострокових зобов'язань і забезпечення протягом досліджуваного періоду є несуттєвою 5,4%, а короткострокових - 47% (табл. 2.12.) Проаналізуємо складові і динаміку довгострокових зобов'язань і забезпечення досліджуваного підприємства КП «Чорноморськводоканал» протягом 2022 – 2024 років (табл. 2.16).

Таблиця 2.16 - Склад і динаміка довгострокових зобов'язань і забезпечення КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки, тис. грн

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.	
				тис. грн	%
Всього	4 701	3 074	18 609	13 908	4,0 рази
Цільове фінансування, у т.ч.	4 701	3 074	18 609	13 908	4,0 рази
благодійна допомога	4 701	3 074	18 609	13 908	4,0 рази

Джерело: побудовано на основі звітності підприємства ф.1

Показники, наведені в табл. 2.16, свідчать про те, що довгострокові зобов'язання і забезпечення КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки складаються із однієї статті – це цільове фінансування, а саме, кошти від благодійної допомоги, які мали тенденцію росту в 4 рази. Станом на кінець 2024 роки сума благодійної допомоги складала 18609 тис. грн, що на 13908 тис. грн або в 4 рази перевищує її суму у 2022 році, яка складала 4701 тис. грн.

Наступним кроком в аналізі джерел фінансових ресурсів КП «Чорноморськводоканал» протягом 2022 – 2024 років є аналіз складових і динаміки

короткострокових зобов'язань і забезпечення досліджуваного підприємства (табл. 2.17) та їх структури (табл. 2.18).

Таблиця 2.17 – Склад і динаміка короткострокових зобов'язань і забезпечення КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки, тис. грн

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.	
				тис. грн	%
Всього	85 891	138 559	161 078	75 187	187,5
Поточна кредиторська заборгованість	14 501	11 851	13 010	-1 491	89,7
Доходи майбутніх періодів	56 582	110 062	132 459	75 877	2,3 рази
Інші поточні зобов'язання	14 808	16 646	15 609	801	105,4

Джерело: побудовано на основі звітності підприємства ф.1

Показники, наведені в табл. 2.17, говорять про те, що загальна сума короткострокових зобов'язань і забезпечення КП «Чорноморськводоканал» станом на кінець 2024 року зросла на 75187 тис. грн або на 87,5% у порівнянні з 2022 роком завдяки росту інших поточних зобов'язань на суму 801 тис. грн або на 5,4%. Найбільший вплив на ріст величини короткострокових зобов'язань і забезпечення мала зміна суми доходів майбутніх періодів – на 75877 тис. грн або у 2,3 рази. Несуттєвих змін зазнала сума поточної кредиторської заборгованості підприємства, яка зменшилась на 1491 тис. грн або на 10,3% і станом на кінець 2024 року складає 13010 тис. грн.

Таблиця 2.18 – Структура короткострокових зобов'язань і забезпечення КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки, %

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.
Всього	100	100	100	-
Поточна кредиторська заборгованість	16,9	8,6	8,1	-8,8
Доходи майбутніх періодів	65,9	79,4	82,2	16,3
Інші поточні зобов'язання	17,2	12,0	9,7	-7,5

Джерело: розраховано на основі звітності підприємства ф.1

Показники, представлені в табл. 2.18, свідчать, що у 2024 році найбільшу частку в загальній структурі власного капіталу КП «Чорноморськводоканал» мали

доходи майбутніх періодів 82,2%, на другому місці – інші поточні зобов'язання підприємства - 9,7 % і на останньому (третьому) місці – поточна кредиторська заборгованість – 8,1%. У 2024 році порівняно з 2022 роком у структурі короткострокових зобов'язань і забезпечення комунального підприємстві відбулися несуттєві зміни, зокрема, на 16,3 % зросла частка доходів майбутніх періодів; зменшились частки поточної кредиторської заборгованості на 8,8% та інших поточних зобов'язань – на 7,5%.

Незважаючи на низьку питому вагу (8,1%) особливу роль у фінансуванні діяльності досліджуваного комунального підприємства КП «Чорноморськводоканал» грає кредиторська заборгованість, яка використовується для погашення тимчасових касових розривів у діяльності підприємства у складі залученого капіталу для фінансування господарської діяльності КП «Чорноморськводоканал». Ефективність управління кредиторською заборгованістю має опосередкований вплив на фінансовий стан підприємства. Крім того, важливо пам'ятати, що правильний облік та управління кредиторською заборгованістю надає підприємству можливість уникнути фінансових санкцій, оптимізувати свої витрати та підтримувати постійну довіру постачальників та клієнтів, яким підприємство надає свої послуги. Аналіз складових поточної кредиторської заборгованості досліджуваного підприємства за період 2022 – 2024 роки представлений у табл. 2.19.

Таблиця 2.19 – Склад поточної кредиторської заборгованості КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.
Всього	100	100	100	-
за товари, роботи, послуги	32,8	29,2	23,3	-9,5
розрахунки з бюджетом	9,0	2,9	9,0	0,0
розрахунки зі страхування	1,5	1,9	2,5	1,0
розрахунки з оплати праці	5,9	7,1	10,3	4,4
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	0,3	0,5	0,4	0,1
Інші поточні зобов'язання	50,5	58,4	54,5	4,0

Джерело: побудовано на основі звітності підприємства ф. 1

Показники, наведені в табл. 2.19, говорять про те, що загальна сума поточної кредиторської заборгованості КП «Чорноморськводоканал» станом на кінець 2024 року зменшилась на 690 тис. грн або на 2,4% у порівнянні з 2022 роком завдяки зменшенню таких її складових, як: заборгованість за товари, роботи та послуги на суму 2941 тис. грн або на 30,6% та заборгованість за розрахунками з бюджетом на суму 53 тис. грн або на 2%, а також заборгованість за одержаними авансами на суму 8 тис. грн або на 8,8%.

Інші складові поточної кредиторської заборгованості мали тенденцію росту. Так, заборгованість за розрахунками зі страхування зросла на суму 725 тис. грн. або на 60,4%; заборгованість за розрахунками з оплати праці – на суму 1238 тис. грн або на 72%, інші поточні зобов'язання – на 801 тис. грн або на 5,4%.

В табл. 2.20 представлена динаміка структури поточної кредиторської заборгованості КП «Чорноморськводоканал» за період 2022 – 2024 роки.

Таблиця 2.20 – Структура поточної кредиторської заборгованості КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки, %

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.
Всього	100	100	100	-
за товари, роботи, послуги	32,8	29,2	23,3	-9,5
розрахунки з бюджетом	9,0	2,9	9,0	0,0
розрахунки зі страхування	1,5	1,9	2,5	1,0
розрахунки з оплати праці	5,9	7,1	10,3	4,4
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	0,3	0,5	0,4	0,1
Інші поточні зобов'язання	50,5	58,4	54,5	4,0

Джерело: розраховано на основі звітності підприємства ф.1

Аналіз табл. 2.20 свідчить, що структура поточної кредиторської заборгованості КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки не зазнала суттєвих змін. У загальному обсязі поточної кредиторської заборгованості досліджуваного комунального підприємства переважають протягом досліджуваного періоду інші поточні зобов'язання, частка яких зросла на кінець 2024 року на 4% і складала 54,5%. Друге місце у загальному обсязі поточної

кредиторської заборгованості досліджуваного комунального підприємства станом на кінець 2024 року посідає поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги, частка якої зменшилась на 9,5% і складала 23,3%. Третє місце - поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці, питома вага якої зросла на 4,4% і складала 10,3%. Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом не зазнала змін за досліджуваний період і складала 9%, а питома вага поточної кредиторської заборгованості за одержаними авансами зросла станом на кінець 2024 року на 0,1% і складала лише 0,4%.

Правильне використання кредиторської заборгованості може стати одним із факторів стабілізації фінансового стану підприємства. А тому при аналізі джерел фінансових ресурсів підприємства дуже важливим є порівняння дебіторської і кредиторської заборгованості, тобто «вилученого із обороту грошового капіталу та залученого капіталу в якості джерела фінансування поточних платежів» [4]. Порівняння дебіторської і кредиторської заборгованості дозволяє не тільки зробити оцінку ліквідності та платоспроможності підприємства, а також його кредитної політики, але й оцінити фінансові ризики підприємства, пов'язані із дебіторською заборгованістю та оптимізувати грошові потоки для своєчасного розрахунку із контрагентами підприємства. В табл. 2.21 представлені показники поточної дебіторської і кредиторської заборгованості КП «Чорноморськводоканал» у динаміці за період 2022-2024 роки та їх порівняння.

На підставі аналізу показників табл. 2.21 можна зробити висновок про перевищення дебіторської заборгованості у порівнянні із кредиторською заборгованістю КП «Чорноморськводоканал» протягом досліджуваного періоду 2022 - 2024 років, відповідно, у 2022 році на 8836 тис. грн, у 2023 році на 14408 тис. грн, у 2024 році на 23700 тис. грн. Перевищення поточної дебіторської заборгованості у порівнянні із поточною кредиторською заборгованістю спостерігається за такими статтями балансу досліджуваного підприємства: за роботи, послуги у 2022 році на 24028 тис. грн, у 2023 році - на 31999 тис. грн, у 2024 році - на 42675 тис. грн; за авансами у 2022 році - на 1747 тис. грн, у 2023 році – на 269 тис. грн, у 2024 році – на 546 тис. грн.

Таблиця 2.21 - Показники поточної дебіторської і кредиторської заборгованості КП «Чорноморськводоканал» у динаміці за період 2022-2024 роки та їх порівняння, тис. грн

Статті балансу	Поточна дебіторська заборгованість			Поточна кредиторська заборгованість			Суми перевищень					
							дебіторської над кредиторською			кредиторської над дебіторською		
	роки			роки			роки			роки		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
за роботи, послуги	33640	40310	49346	9612	8311	6671	24028	31999	42675	-	-	-
за розрахунками:												
за виданими / одержаними авансами	1838	396	629	91	127	83	1747	269	546	-	-	-
з бюджетом	1259	32	339	2627	840	2574	-	-	-	1368	808	2235
з оплати праці	-	-	-	1719	2027	2957	-	-	-	1719	2027	2957
зі страхування	-	-	-	452	546	725	-	-	-	452	546	725
Інша	1408	2167	2005	14808	16646	15609	-	-	-	13400	14479	13604
Разом	38145	42905	52319	29309	28497	28619	8836	14408	23700	-	-	-

Джерело: розроблено на основі ф.1

Перевищення поточної кредиторської заборгованості у порівнянні із поточною дебіторською заборгованістю спостерігається за такими статтями: за розрахунками з бюджетом у 2022 році – на 1368 тис. грн, у 2023 році – на 808 тис. грн, у 2024 році – на 2235 тис. грн; з оплати праці у 2022 році – на 1719 тис. грн, у 2023 році – на 2027 тис. грн, у 2024 році – на 2957 тис. грн; зі страхування у 2022 році – на 452 тис. грн, у 2023 році – на 546 тис. грн, у 2024 році – на 725 тис. грн. Інша поточні зобов'язання перевищують іншу поточну дебіторську заборгованість у 2022 році – на 13400 тис. грн, у 2023 році – на 14479 тис. грн, у 2024 році – на 13604 тис. грн.

Показники аналізу співвідношення поточної дебіторської і кредиторської заборгованості КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки наведені у табл. 2.22.

На підставі аналізу показників табл. 2.22 можна зробити висновок про значення показника співвідношення дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості КП «Чорноморськводоканал» протягом досліджуваного періоду

2022 - 2024 років більше 1 і він має тенденцію росту. Оптимальним значенням вважається 1.

Таблиця 2.22 – Аналіз співвідношення поточної дебіторської і кредиторської заборгованості КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки

Коефіцієнт співвідношення дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості за 2022 - 2024 роки			Абсолютні відхилення коефіцієнта		
2022 рік	2023 рік	2024 рік	2023 р. - 2022 р.	2024 р. – 2023 р.	2024 р. – 2022 р.
1,3	1,5	1,8	0,2	0,3	0,5

Джерело: розраховано на основі ф.1

Таким чином, ми можемо сказати про негативну тенденцію, яка спостерігається в КП «Чорноморськводоканал». Зростання дебіторської заборгованості досліджуваного підприємства можна пояснити несвоєчасною оплатою послуг підприємства його клієнтами. Через перевищення дебіторської заборгованості у порівнянні із кредиторською заборгованістю, КП «Чорноморськводоканал» зобов'язане розраховуватися за своїми зобов'язаннями перед кредиторами незалежно від отримання боргів від своїх дебіторів, а це негативно впливає на платоспроможність підприємства, та його фінансовий стан в цілому, аналіз і оцінку якого ми зробимо у наступному підрозділі нашого магістерського дослідження.

2.3 Оцінка ефективності управління фінансовими ресурсами КП «Чорноморськводоканал»

На нашу думку, ефективність управління фінансовими ресурсами комунального підприємства визначається, насамперед, здатністю підприємства своєчасно і у повному обсязі розраховуватись за своїми зобов'язаннями. Таку здатність підприємства можна оцінити за допомогою показників ліквідності та платоспроможності. Показники ліквідності характеризують здатність підприємства покривати свої поточні зобов'язання наявними оборотними засобами завдяки їх швидкому конвертуванню в абсолютно ліквідні засоби – грошові кошти.

Показники платоспроможності характеризують здатність підприємства покривати свої поточні зобов'язання лише наявними грошовими коштами та їх еквівалентами.

Здатність КП «Чорноморськводоканал» швидко покрити свою заборгованість відображає ліквідність його балансу. Цей показник характеризує ступінь погашення зобов'язань досліджуваного підприємства його активами, строк конвертації яких у грошові активи відповідає строку погашення заборгованості. Показники, необхідні для аналізу ліквідності балансу КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки, представлені на основі ф.1 фінансової звітності досліджуваного підприємства в табл. 2.23.

Таблиця 2.23 - Показники балансу КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки

Активи	на кінець року		
	2022	2023	2024
A1	4 431	7 268	11 326
A2	38 145	42 905	52 319
A3	27 600	36 615	39 487
A4	153 629	213 085	239 530
Пасиви	на кінець року		
	2022	2023	2024
П1	29 309	28 497	28 619
П2	0	0	0
П3	4 701	3 074	18 609
П4	133 213	158 240	162 975

Джерело: побудовано на основі ф.1

Відповідно, результати порівняння відповідних груп активів і пасивів досліджуваного підприємства КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки, наведених в табл. 2.23, та їх порівняння із нормативними значеннями, представлені в табл. 2.24.

Аналіз табл. 2.24 свідчить про те, що баланс КП Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки не можна вважати ліквідним, оскільки протягом досліджуваного періоду не виконувались у повному обсязі умови ліквідності (нормативні значення) за кожний досліджуваний рік. Вважається, що «якщо виконується хоча б четверта нерівність, то дотримується мінімальна умова фінансової стійкості, тобто на підприємстві є в наявності власний оборотний

капітал» [7]. У нашому випадку, четверта нерівність не дотримується, що свідчить про відсутність у підприємства власного оборотного капіталу, що має негативний вплив на фінансову стійкість підприємства.

Таблиця 2.24 – Аналіз ліквідності балансу КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки

Нормативні значення	на кінець року		
	2022	2023	2024
$A1 \geq П1$	$A1 < П1$	$A1 < П1$	$A1 < П1$
$A2 \geq П2$	$A2 > П2$	$A2 > П2$	$A2 > П2$
$A3 \geq П3$	$A3 > П3$	$A3 > П3$	$A3 > П3$
$A4 \leq П4$	$A4 > П4$	$A4 > П4$	$A4 > П4$

Джерело: побудовано на основі ф.1

На основі оцінки рівня ліквідності балансу підприємства можна зробити оцінку його фінансового стану як на момент складання звітності, так і на короткостроковий та довгостроковий майбутній період [7] (табл. 2.25).

Таблиця 2.25 - Оцінка фінансового стану КП «Чорноморськводоканал» на основі ліквідності його балансу

Тип фінансового стану	на момент складання звіту	на майбутній короткостроковий період	на майбутній довгостроковий період
Нормальний	$(A1+A2) > П1$ 63 645 > 28 619	х	х
Нормальний	х	$(A1+A2) > (П1+П2)$ 63 645 > 28 619	х
Нормальний	х	х	$(A1+A2) > (П1+П2+П3)$ 63 645 > 47 228

Джерело: побудовано на основі [7] та ф.1

Результати оцінки фінансового стану КП «Чорноморськводоканал» на основі ліквідності його балансу говорять про його нормальний фінансовий стан, як на момент складання звіту, так і на майбутні коротко- та довгострокові періоди.

Фінансова стійкість, ліквідність та платоспроможність є показниками фінансового стану підприємства. Аналіз цих показників та їх порівняння із нормативними значеннями дозволить нам зробити висновок про фінансовий стан підприємства, який характеризує ефективність управління фінансовими ресурсами

підприємства. В табл. 2.26 наведені розраховані на основі ф.1 фінансової звітності КП «Чорноморськканал» відносні показники його ліквідності протягом 2022-2024 років.

Таблиця 2.26 – Показники ліквідності КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки

Показники	Нормативне значення	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.
Коефіцієнт абсолютної (миттєвої) ліквідності	0,2-0,5	0,06	0,05	0,06	0
Коефіцієнт швидкої (проміжної) ліквідності	0,6-0,8	0,90	0,40	0,50	-0,40
Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності	1,0-2,0	1,04	0,51	0,63	-0,41

Джерело: розраховано на основі звітності підприємства ф.1

На підставі відносних показників ліквідності КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки можна зробити висновок, про її погіршення. Про це говорять зменшення показника абсолютної ліквідності, величина якого протягом всього досліджуваного періоду становить менше нормативного значення. Це означає, що здатність підприємства негайно покривати свої зобов'язання погіршується. Коефіцієнт швидкої ліквідності у 2023-2024 роках мав значення менше оптимального і протягом досліджуваного періоду зменшився. Це говорить, що КП «Чорноморськводоканал» має проблеми з погашенням боргів і залежність підприємства від реалізації запасів для покриття зобов'язань зростає.

Коефіцієнт поточної або загальної ліквідності (коефіцієнт покриття) у 2023-2024 роках також мав значення менше оптимального і тенденцію зменшення, що свідчить про погіршення здатності КП «Чорноморськводоканал» погашати свої поточні зобов'язання, відповідно, зростання ризиків операційної діяльності та потенційне зниження платоспроможності досліджуваного підприємства.

Зниження платоспроможності КП «Чорноморськводоканал» підтверджують показники табл. 2.27.

На підставі відносних показників платоспроможності КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки можна зробити висновок, про

її погіршення. Про це говорять від'ємні значення коефіцієнта маневреності і коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами, значення яких протягом всього досліджуваного періоду становлять менше нормативного значення.

Таблиця 2.27 – Показники платоспроможності КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки

Показники	Нормативне значення	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.
Коефіцієнт маневреності	0,1 - 1,0	0,03	-0,53	-0,34	-0,37
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	>0,5	0,04	-0,98	-0,58	-0,62
Коефіцієнт платоспроможності	>0,5	1,54	0,94	1,07	-0,47

Джерело: розраховано на основі звітності підприємства ф.1

Від'ємне значення коефіцієнта маневреності говорить, що КП «Чорноморськводоканал» мало протягом 2023-2024 років достатнього обсягу власних коштів для покриття необоротних та частини оборотних активів. Від'ємне значення коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами означає, що КП «Чорноморськводоканал» мало протягом 2023-2024 років власних оборотних коштів для виконання своїх зобов'язань. Значення коефіцієнта платоспроможності протягом 2022-2024 років хоча і було і більше нормативного значення, але мало тенденцію зменшення, що свідчить про погіршення платоспроможності КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки.

Проаналізуємо показники фінансової стійкості КП «Чорноморськводоканал», які характеризують залежність підприємства від запозичених та залучених коштів (табл. 2.28).

Негативною тенденцією є зростання коефіцієнта фінансової залежності, значення якого протягом досліджуваного періоду значно перевищувало нормативне значення. Значення коефіцієнта фінансової стійкості КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки також протягом цього часу було нижче нормативного значення, мало тенденцію зниження і у 2024 році

показувало, що 53% майна досліджуваного підприємства було профінансовано за рахунок власного капіталу і довгострокових зобов'язань. У 2021 році аналогічний показник дорівнював 0,61.

Таблиця 2.28 – Показники фінансової стійкості КП «Чорноморськводоканал» за період 2022-2024 роки

Показники	Нормативне значення	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни 2024 р. до 2022 р.
Коефіцієнт автономії (незалежності)	>0,5	0,60	0,56	0,50	-0,10
Коефіцієнт фінансової залежності	0,4-0,6	1,67	1,78	2,0	0,33
Коефіцієнт фінансової стійкості	>0,75	0,61	0,57	0,53	-0,08
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	>0,5	1,54	0,94	1,07	-0,47

Джерело: розраховано на основі звітності підприємства ф.1

Втрата фінансової стійкості досліджуваного комунального підприємства пов'язана із зменшенням коефіцієнта концентрації його власного капіталу. У 2024 році значення цього показника становило 1,07, у 2022 році – 1,54. Це означає, що у КП «Чорноморськводоканал» зростає залежність від залучених і позичених коштів.

Для оцінки ризику кризового стану КП «Чорноморськводоканал» є доцільним зробити аналіз ризику настання банкрутства для розробки запобіжних заходів. На нашу думку, для українських підприємств доцільно використовувати для діагностики банкрутства підприємства модель О.О. Терещенка [6], яка представлена у табл. 2.29.

Таблиця 2.29 – Діагностика банкрутства КП «Чорноморськводоканал» за 2022-2024 роки за моделлю О.О. Терещенка

Алгоритм визначення фактору X у моделі	2022 рік	2023 рік	2024 рік
$X1 = (\text{ф.2 ст. 2350 або ст. 2355}) / (\text{ф.1 ст. 1595 + ст. 1695})$	0,05	0,04	0,03
$X2 = (\text{ф. 1 ст. 1300}) / (\text{ф.1 ст. 1595 + ст. 1695});$	2,43	1,65	2,0
$X3 = (\text{ф. 2 ст. 2350 або ст. 2355}) / (\text{ф.1 ст. 1300})$	0,02	0,03	0,01
$X4 = (\text{ф.2 ст. 2350 або ст. 2355}) / (\text{ф.2 ст. 2000});$	0,04	0,06	0,03
$X5 = (\text{ф.1 від ст. 1101 до ст. 1104}) / (\text{ф. 2 ст. 2000});$	0,11	0,15	0,14
$X6 = (\text{ф. 2 ст. 2000}) / (\text{ф. 1 ст. 1300})$	0,48	0,44	0,49
$Z = 1,5 \times X1 + 0,08 \times X2 + 10 \times X3 + 5 \times X4 + 0,3 \times X5 + 0,1 \times X6$	0,7504	0,881	0,546
Висновок	загрожує банкрутство		

Джерело: розраховано на основі ф.1, ф.2

На підставі діагностики банкрутства (табл. 2.29) ми можемо сказати, що КП «Чорноморськводоканал» у майбутньому загрожує банкрутство, якщо керівництво підприємства не перегляне політику управління фінансовими ресурсами підприємства і розробить санаційних заходів для запобігання банкрутству підприємства.

На нашу думку, насамперед, менеджменту підприємства КП «Чорноморськводоканал» слід приділити увагу фінансовій політиці, яка потребує змін у складі фінансових джерел забезпечення його господарської діяльності. Необхідно не лякатися використовувати альтернативні джерела використання фінансових ресурсів, зокрема залучені у вигляді інвестицій, наприклад, лізинг або концесію. Остання дозволяє залучити приватний капітал у модернізацію основних засобів підприємства та його управління. Як показують зарубіжний і вітчизняний досвід залучення приватного капіталу до комунальних підприємств покращує його фінансовий стан і підвищує конкурентоспроможність.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ КП «ЧОРНОМОРСЬКВОДОКАНАЛ»

3.1 Удосконалення управління дебіторською заборгованістю КП «Чорноморськводоканал»

Вирішальним фактором у сфері житлово комунального господарства, в тому числі і в КП «Чорноморськводоканал» є система управління дебіторською і кредиторською заборгованостями. Зростання дебіторської заборгованості КП «Чорноморськводоканал» за досліджуваний період 2022-2024 роки викликає низька дисципліна і платоспроможність споживачів його послуг. Зростання дебіторської заборгованості, у свою чергу, викликає ріст кредиторської заборгованості, внаслідок, інвестиційна привабливість підприємства погіршується і зменшується можливість підприємства залучати додаткові кошти для модернізації свого зношеного устаткування і підвищення якості надання послуг.

Основною метою процесу управління фінансовими ресурсами КП «Чорноморськводоканал» є підвищення фінансової стійкості та на цій основі забезпечення постійної платоспроможності. В умовах обмеженості фінансових ресурсів, коли довгострокові зовнішні джерела фінансових ресурсів для підприємства є обмеженими, а обсяги внутрішніх джерел фінансування підприємства є недостатніми для повного забезпечення, для комунальних підприємств постає питання ефективного управління його дебіторською заборгованістю.

Дебіторська заборгованість, яка виникає в процесі фінансово-господарської діяльності КП «Чорноморськводоканал», за своєю суттю є наданням активів, у тому числі грошових коштів, у тимчасове розпорядження покупця або отримувача послуг. Кількісно величина дебіторської заборгованості залежить від обсягу реалізації в кредит і проміжку часу між реалізацією та отриманням коштів в оплату

виручки. На якість дебіторської заборгованості впливають види, умови розрахунків, система контролю, професіоналізм менеджерів. Виникнення дебіторської заборгованості, її існування в КП «Чорноморськводоканал» є об'єктивним явищем та пояснюється двома суттєвими факторами:

- для дебітора - це безкоштовне джерело додаткових коштів;
- для кредитора - це можливість збереження та розширення ринку поширення своїх послуг.

Завдяки дебіторській заборгованості, яка є складовою активів, підприємство отримує майбутні економічні вигоди у вигляді надходження грошових коштів від його боржників – юридичних та фізичних осіб. Поява дебіторської заборгованості як активу у бухгалтерському балансі супроводжується зміною складу оборотних активів: вартість реалізованих активів перетікає у дебіторську заборгованість, яка після погашення приймає форму коштів. До тих пір, поки не сплачено рахунки за відвантажені товари, роботи, послуги, немає реального припливу грошових коштів, і тому немає і змін у залишках грошових коштів.

Але при цьому утворення дебіторської заборгованості призводить до збільшення чистого оборотного капіталу та виникнення прибутку у фінансовій звітності підприємства. У той момент, коли дебіторська заборгованість буде сплачена, збільшуються кошти на суму зменшення дебіторської заборгованості. Проте прибуток підприємства у своїй сумі не збільшиться. Таким чином, момент виникнення дебіторської заборгованості пов'язані з моментом появи прибутку від продажів, а момент погашення із припливом коштів.

Для визначення оптимальних методів управління дебіторською заборгованістю необхідно визначитися із фінансовим та життєвим циклами дебіторської заборгованості. Фінансовий цикл пропонується визначати як час, протягом якого кошти вкладені в дебіторську заборгованість, тобто з моменту, коли оборотний капітал змінив свою матеріально-речову форму на грошову у вигляді дебіторської заборгованості до погашення її грошима.

Життєвий цикл пропонується визначати як період часу від утворення дебіторської заборгованості у момент переходу права власності на товари, роботи,

послуги до повного погашення (збору чи ліквідації) шляхом сплати грошима або іншим способом, включаючи списання через безнадійність стягнення.

Виділення та визначення фінансового та життєвого циклів дебіторської заборгованості дозволяє структурувати процес управління, виділити етапи на яких формуються умови, що визначають якість дебіторської заборгованості, можливе вжиття заходів щодо недопущення виникнення простроченої, сумнівної і неможливої для стягнення дебіторської заборгованості, а також етапи, на яких доцільно ранжувати дебіторську заборгованість, проводити її оцінку та реалізувати з метою отримання коштів у разі несвоєчасної оплати та втрати ліквідності.

Життєвий цикл дебіторської заборгованості КП «Чорноморськводокнал» за нашими дослідженнями включає попередній етап, на якому формуються якісні та кількісні показники дебіторської заборгованості, та основний етап від утворення до погашення шляхом оплати або списання дебіторської заборгованості.

Виходячи із життєвого циклу дебіторської заборгованості можна рекомендувати для управління дебіторської заборгованості КП «Чорноморськводокнал» покрокову модель управління дебіторською заборгованістю, що складається з кількох блоків. Розроблена та запропонована до застосування модель містить опис заходів, виконання яких дозволяє своєчасно створити умови для виникнення лише ліквідної дебіторської заборгованості, погашення якої гарантовано грошима або іншим способом з мінімальною втратою вартості.

Перший блок моделі управління дебіторською заборгованістю являє собою попереднє, превентивне управління, метою якого є недопущення виникнення у майбутньому простроченої заборгованості або її списання без оплати та передбачає проведення комплексної економічної діагностики власної фінансово-господарської ситуації та вироблення єдиної концепції управління дебіторською заборгованістю.

Другий блок моделі управління дебіторською заборгованістю завершує попереднє, превентивне управління та включає аналіз кредитоспроможності потенційних покупців та розробку заходів щодо стимулювання своєчасної оплати відвантажених товарів, виконаних робіт, послуг.

Третій блок моделі управління пов'язаний з моментом виникнення дебіторської заборгованості при оформленні договорів поставки та відвантаження товарів, виконанні робіт, послуг. На цій стадії, у разі виникнення дебіторської заборгованості, створюються умови, що визначають кількість та якість дебіторської заборгованості.

Четвертий блок моделі управління є етапом по роботі з дебіторською заборгованістю, яка уже виникла. У рамках четвертого блоку можливі варіанти, при яких клієнт оплачує рахунки своєчасно та в повному обсязі, у цьому випадку витрати управління мінімальні. Моніторинг дебіторської заборгованості дозволяє безперервно відстежувати фінансове становище боржника, акцептування платіжних документів, контролювати своєчасне погашення боргу.

П'ятий блок моделі управління включає роботу з дебіторською заборгованістю, непогашеною своєчасно, і передбачає реструктуризацію, продаж, факторинг, а також стягнення за допомогою юридичних процедур.

Запропонована модель управління дебіторською заборгованістю сприяє підвищенню якості та оперативності прийнятих рішень та орієнтована на максимізацію грошових надходжень у рахунок погашення дебіторської заборгованості.

Основними причинами виникнення необґрунтовано високої дебіторської заборгованості в КП «Чорноморськводоканал» є неефективна система господарських відносин, бюджетне недофінансування та недосконале тарифне регулювання. Як показав аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості досліджуваного підприємства, проведений нами у 2 розділі роботи, зростання дебіторської заборгованості КП «Чорноморськводоканал» супроводжувався ростом кредиторської заборгованості.

Зважаючи на те, що дебіторська заборгованість за своєю суттю є активом, що пов'язує дефіцитні фінансові ресурси, її зростання негативно позначається на платоспроможності, що відображає коефіцієнт платоспроможності, що збільшується при зростанні дебіторської заборгованості та зменшується при її зниженні.

В силу нормативно-законодавчої бази та специфіки діяльності у галузі, для підприємств житлово-комунального господарства в даний час актуальним є вибір такої економічної стратегії управління дебіторською заборгованістю, при якій кошти на оплату робіт і послуг надходять у обсязі, достатньому для забезпечення нормального виробничого процесу надання житлово-комунальних послуг населенню та підприємствам Чорноморської територіальної громади.

Зростання дебіторської заборгованості при постійному невчасному її погашенні призводить до нестачі власних оборотних коштів, необхідних для забезпечення виробничого процесу КП «Чорноморськводоканал». У цьому випадку для фінансування поточної діяльності підприємство змушене використовувати кредиторську заборгованість. Управління рівнем дебіторської заборгованості є необхідною умовою забезпечення платоспроможності підприємства без залучення зовнішніх джерел фінансування і може здійснюватися через визначення нормативу максимально можливої для КП «Чорноморськводоканал» дебіторської заборгованості, термінів її накопичення та погашення. При цьому нормування дебіторської заборгованості має, з одного боку, сприяти забезпечення виробничого процесу оборотними коштами, з іншого боку - підтримувати ліквідність дебіторської заборгованості через зменшення частки простроченої дебіторської заборгованості.

Для підприємств житлово-комунального господарства таке управління є актуальним через особливий порядку оплати послуг, встановленого чинним законодавством. У практиці роботи підприємств ЖКГ типовими є ситуації, в яких дебіторська заборгованість після закінчення термінів погашення перетворюється в повільно реалізований і, отже, низько-ліквідний актив. Ефективно управляти ліквідністю - не допускати збільшення частки активів з високим та середнім ступенем ризику. Щодо дебіторської заборгованості це означає недопущення зростання дебіторської заборгованості із простроченими термінами оплати. Ризик несплати дебіторської заборгованості і, отже, ризик неможливості реалізації збільшуються одночасно із збільшенням терміну несплати дебіторської заборгованості. У зв'язку з цим виникає нестача грошових коштів, що тягне за

собою неможливість погашення власних зобов'язань, що, у свою чергу, призводить до зростання кредиторської заборгованості, неможливості виконня поточних та перспективних виробничих та фінансових планів.

Нормування дебіторської заборгованості має ґрунтуватися на принципі достатності коштів для виконання власних зобов'язань. Визначення нормативу дебіторської заборгованості КП «Чорноморськводоканал» здійснено на основі його інформативного звітнього матеріалу за період дослідження (табл. 3.1)

Таблиця 3.1 - Розрахунок нормативу дебіторської заборгованості КП «Чорноморськводоканал»

Показник	Значення показника		
	2022 р.	2023 р.	2024 р.
1. Дебіторська заборгованість, тис. грн	38145	42905	52319
2. Чистий дохід за товари, роботи, послуги, тис. грн	103093	114145	156131
3. Розрахункова кількість днів в періоді	365	365	365
4. Оборотність дебіторської заборгованості за період, днів (ряд.1/ряд.2 × ряд.3)	135	137	122
5. Норма, днів (середнє значення ряд.4)	131		
6. Норматив дебіторської заборгованості для 2025р., тис. грн [плановий обсяг доходу (196725 тис. грн)/ кількість днів в періоді × ряд.5]	70605		

Джерело: розраховано на основі ф.1

Враховуючи, що норма періоду обігу дебіторської заборгованості досліджуваного підприємства становить 131, можна розрахувати залишки його дебіторської заборгованості на кінець 2025 року і надходження грошових коштів від наданих послуг за наведеним алгоритмом (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Показники дебіторської заборгованості КП «Чорноморськводоканал» станом на 2025 рік

Показники	Алгоритм розрахунку чи джерело інформації	Значення показника
1. Залишки дебіторської заборгованості (DZ_n), тис. грн	ф.1 за 2024 р.	52319
2. Запланований обсяг доходу (BP), тис. грн	Фінансовий план	196725
3. Період обігу дебіторської заборгованості ($T_{ДЗ}$), дні	Норма (табл. 3.1)	131
4. Залишки дебіторської заборгованості на кінець періоду (DZ_k), тис. грн	$DZ_k = \frac{2 \times BP \times T_{ДЗ}}{365} - DZ_n$	88892
5. Надходження грошових коштів від надання послуг у запланованому періоді, тис. грн	$ГК = DZ_n + BP - DZ_k$	160152

Джерело: розраховано на основі ф.1

Визначений показник суми грошових надходження від наданих послуг КП «Чорноморськводоканал» у сумі 160152 тис. грн характеризує запланований розмір позитивного грошового потоку досліджуваного підприємства з його основної операційної діяльності. На основі цієї інформації про грошові надходження є можливість на підприємстві точно спрогнозувати на майбутній плановий рік касові розриви і, відповідно, кошти для їх покриття із зовнішніх джерел. Планування надходжень від погашення дебіторської заборгованості забезпечує як платоспроможність, так фінансову стійкість КП «Чорноморськводоканал». Внаслідок підприємство має можливість одержати власні кошти для модернізації підприємства, своєчасно і в повному обсязі погашати свої грошові зобов'язання перед контрагентами, і в цілому, запобігати банкрутству підприємства.

3.2 Обґрунтування ефективності лізингу для оновлення основних засобів КП «Чорноморськводоканал»

Нормальне господарювання КП «Чорноморськводоканал» пов'язано із постійним утриманням у робочому стані системи водопостачання та водовідведення м. Чорноморська та прилеглих до нього населених пунктів. Для цього КП «Чорноморськводоканал» потребує залучення із зовні інвестиційних коштів, оскільки власного капіталу для відновлення мереж та споруд водопровідно-каналізаційного господарства не вистачає у підприємства. Відповідно, КП «Чорноморськводоканал» розробило інвестиційну програму, яка передбачає:

- «реконструкцію мереж водопроводу, яка б забезпечила скорочення втрат води при ремонтах, зменшення відключень населення та економію енергоресурсів;
- придбання насосних станцій потужністю по 1,5 кВт (робочий режим 1,0 кВт) на заміну насосних агрегатів потужністю 7,5 кВт та встановлення системи автоматичного регулювання роботи насосів та передачі даних в диспетчерську службу. Ці заходи спрямовані на підвищення якості послуг з централізованого водопостачання та водовідведення;

- диспетчеризація системи водопостачання та водовідведення; забезпечення програмним забезпеченням автоматизованих робочих місць працівників КП «Чорноморськводоканал»; монтаж технічних засобів телекомунікацій. Впровадження та розвиток інформаційних технологій на підприємстві дозволить виконувати моніторинг, оперативно управляти режимом роботи насосних станцій на відстані та швидко реагувати у випадку аварійних ситуацій;

- модернізація та закупівля транспортних засобів спеціального та спеціалізованого призначення, а саме: придбання самоскиду, тракторного самоскидного причепа ТСП-16, автомобіля вантажного бортового. Транспортні засоби, які використовуються на підприємстві потребували поточного та капітального ремонту близько 60 тис. грн;

- інші заходи» [32].

Одним із пунктів інвестиційної програми КП «Чорноморськводоканал» є закупівля транспортних засобів. Для виконання цього пункту ми рекомендуємо КП «Чорноморськводоканал» скористатись лізингом. Крім того, для підприємств в умовах воєнного стану діє програма «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%», згідно із якою комунальні підприємства можуть взяти у лізинг, наприклад, транспортні засоби.

Процес лізингу - цикл, який включає конкретні кроки, спрямовані на реалізацію лізингових відносин. Є два пов'язаних між собою підходи, результати яких є сильними аргументами на користь використання лізингу. Перший підхід зумовлений відносною величиною показника розрахованої ефективності запропонованих варіантів. Цей підхід найбільш повно відображає інвестиційний аспект лізингових операцій, бо дозволяє порівнювати потоки доходів і витрат під час реалізації запропонованих варіантів. Крім того, реалізація цього підходу допомагає обрати найбільше привабливого партнера для виконання умов договору, тобто за умов самого високого значення індексу урегулювання. Але використання цього підходу не дозволяє оцінювати розподіл потоку часу, що є важливим для оцінки запропонованих варіантів інвестицій і фінансового планування.

Таким чином, для лізингових процедур для розрахунку комплексного індексу важливо використовувати в якості еталону оцінки операції з точки зору часу і затрат, враховуючи розвиток ЖКГ, очікування сторін угоди, а також вплив від реалізації таких інвестиційних методів.

Другий підхід передбачає розподіл фінансових потоків, спрямованих на реалізацію реальної інвестиційної програми, залежно від обраного методу у часі:

- виплати грошових сум, які складаються із амортизації транспортних засобів, кредитних відсотків та інших платежів згідно із договором;
- сума рівномірних платежів за період оренди;
- здійснення процедури реінвестування суми капіталу власних витрат підприємства, спрямованої на одночасне придбання транспортних засобів.

Динаміка росту суми кредитних і орендних платежів, нераціональність процедури реінвестування спонукає до вибору лізингу транспортних засобів. Крім цього, через фінансову та економічну стабільність в країні, коли фінансування капітальних інвестицій суттєво скоротилося, лізинг можна назвати оптимальним інструментом фінансового забезпечення інвестиційної програми КП «Чорноморськводоканал», результати діяльності якого напряду знаходиться у залежності від новітнього обладнання та техніки.

Фактори впливу на вибір альтернативних варіантів інвестицій (на відсоткову ставку доходу), наведені в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Фактори вибору альтернативних інвестицій (на відсоткову ставку доходу) КП «Чорноморськводоканал»

Фактор	Варіант фінансування інвестиційного проєкту		
	Самофінансування	Лізинг	Кредит
1. Розподіл вартості витрат, пов'язаних із реалізацією інвестиційного проєкту	Ні	Так	Ні
2. Необхідність залучення великих обсягів власних коштів на реалізацію інвестиційного проєкту	Так	Ні	Ні
3. Висока вірогідність отримання відразу у власність (достатня кількість грошей)	Ні	Так	Так
4. Висока вірогідність використання прискореної амортизації	Ні	Так	Ні

Джерело: побудовано автором

Привілеї для підприємства у співробітництві із фінансовою установою, яка надає лізингові послуги, полягає в тому, що остання є професійним покупцем основних засобів, а також може виступати фінансовим посередником між всіма учасниками лізингової угоди: банк, або лізингова компанія, продавець предмета лізингу, перевізники, митні органи, страхові компанії, а також професійний експерт у відносинах із податковими органами.

Схема управління лізинговим процесом представлена на рис. 3.1.

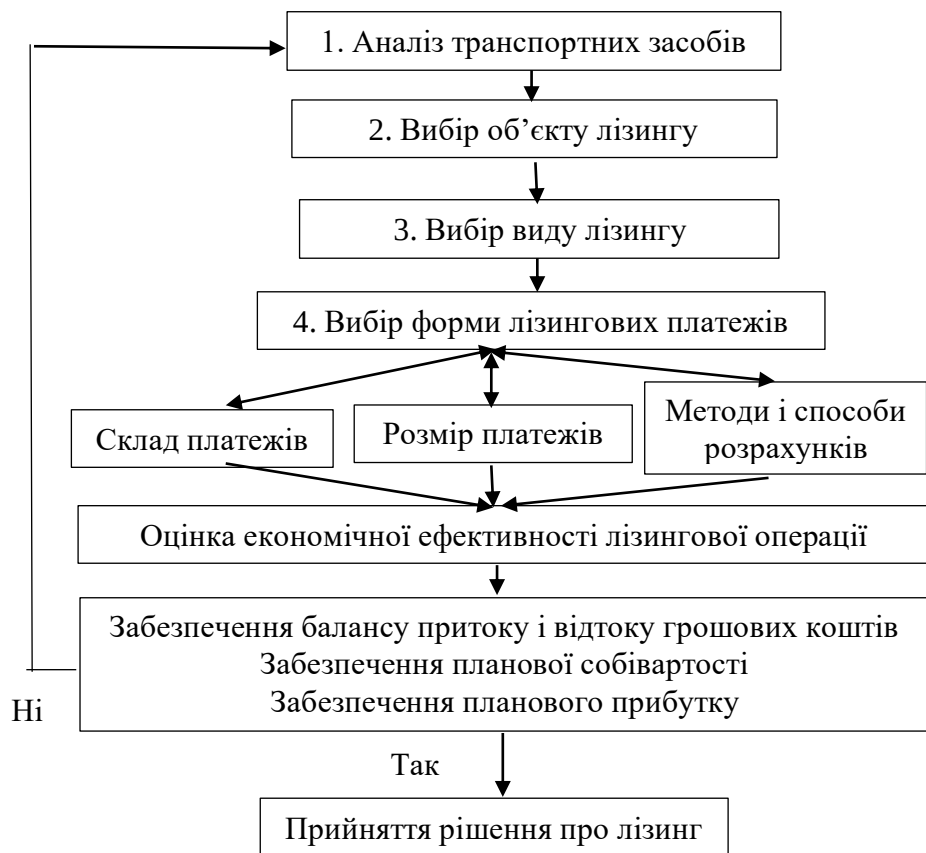


Рисунок 3.1 – Схема управління лізинговим процесом

Джерело: побудовано автором

Аналіз ринку продажу спеціальної техніки в Україні показав, що середня вартість транспортних засобів, а саме самоскиду складає 1500 тис. грн.

На базі КП «Чорноморськводоканал» використовується для господарських потреб автомобіль - самоскид ММЗ-554 на базі ЗІЛ-130 Б2. Відповідно, строк його експлуатації складає більше 20 років. За час експлуатації автомобіль, зокрема рама,

кабіна, кузов піддалися сильній корозії, через що мають незадовільний технічний стан. При цьому «гідросистема перекидання кузова потребує заміни на нову. Двигун, трансмісія і ходова частина автомобіля потребують постійного ремонту, який ускладняється через неможливість купівлі якісних нових запасних частин через зняття з виробництва цієї моделі автомобіля. Тривала експлуатація цього зношеного транспортного засобу викликає перевитрати паливно-мастильних матеріалів та забруднення навколишнього середовища через зростання кількості викидів CO₂ в атмосферу» [32]. Крім того, утримання автомобіля супроводжується його ремонтом та супутніми витратами, вартість яких в середньому у 2024 році склала 240,66 тис. грн [32].

Для уникнення цих витрат у підприємства виникла необхідність придбати новий автомобіль з двигуном, який працює на дизельному пальному, оскільки це буде для підприємства мати менші витрати на пальне у майбутньому (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Розрахунок загальної економії пального при придбанні автомобіля для потреб КП «Чорноморськводоканал»

Марка автомобіля	Витрати палива на 100 км пробігу	Вартість 1 л палива (грн без ПДВ)	Приблизний пробіг за рік (км)	Витрати на пальне в рік (грн без ПДВ)
ЗИЛ-ММЗ 554	36,6 л бензину А95	47,12	10500	181082
МДКЗ-26	26 л дизпалива	45,59	10500	124461
Економія	х	х	х	56621

Джерело: побудовано на основі [32]

За підрахунками, економічний ефект від купівлі автомобіля з двигуном, який працює на дизельному пальному, буде складати 297,28 тис. грн без ПДВ (в т.ч. по водопостачанню - 193,96 тис. грн), а термін окупності:

$3731,67 \text{ тис. грн} / 297,28 \text{ тис. грн} = 12,6 \text{ років або } 151,2 \text{ місяця.}$

в т.ч. по водопостачанню:

$2434,75 \text{ тис. грн} / 193,96 \text{ тис. грн} = 12,6 \text{ років [32].}$

Для вибору джерел фінансування цієї програми розглянемо два варіанти фінансування: кредит і лізинг. В Україні діють програми «Доступні кредити 5-7-9%» та «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%», учасниками яких можуть бути комунальні підприємства ЖКГ, з одного боку, а з іншого боку, банківські установи або лізингові компанії. Можна рекомендувати держаний експортно-імпортний банк України АТ «Укрексімбанк», у якого уже є досвід кредитування комунальних підприємств з 2023 року [1,2].

Отже, для КП «Чорноморськводоканал» можна запропонувати два варіанти фінансування придбання самоскида на дизельному пальному, вартість якого в середньому складає 3731,67 тис. грн для потреб підприємства. Перший варіант – це придбання автомобіля на умовах фінансового лізингу, після виплати останнього платежу якого, автомобіль переходить у власність КП «Чорноморськводоканал». Другий варіант – оплата автомобіля на умовах банківського кредиту. Умови, за якими банківська установа може забезпечити фінансування придбаного автомобіля комунальним підприємством для його господарських потреб, наведені в табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Умови фінансового забезпечення купівлі транспортних засобів для потреб КП «Чорноморськводоканал»

№	Умови	Кредит	Лізинг
1	Вартість майна	3731,67 тис. грн	3731,67 тис. грн
2	Авансовий платіж	20%	20%
3	Валюта	гривня	гривня
4	Періодичність платежів	Ануїтетний метод. Можлива відстрочка до 12 місяців.	Ануїтетний метод. Можлива відстрочка до 12 місяців.
5	Процентна ставка	9%	9%
6	Строк	3 роки	3 роки
7	Комісія	0,75% від суми кредиту (сплачується разово)	1,5% за надання послуг фінансового лізингу (разова) і 4% річних періодично

Джерело: побудовано на основі [1, 2]

Дуже часто за основу вибору джерел фінансування основних засобів між фінансовим лізингом і кредитуванням беруть суму лізингових платежів і суму кредитів разом із кредитними відсотками. При цьому не враховуються такі важливі аспекти, як податкові вигоди, які виникають внаслідок використання різних схем фінансування (скорочення податку на податок при використанні прискореної

амортизації та більші суми відшкодування ПДВ з бюджету за лізингових умов фінансування) та можливі додаткові витрати за різних схем фінансування (за лізингових умов входять до складу лізингових платежів).

Існує два важливих фактори при порівнянні альтернативних джерел фінансування інвестиційних програм. Це витрати і податкова оптимізація.

Для визначення загальної суми витрат некоректно брати тільки величину витрат на купівлю основного засобу. Коли фінансуються основні засоби шляхом кредитування, то витрати можуть включати: основну суму боргу (тіло кредиту і суму відсотків), транспортний податок, страхування застави, оцінка застави, комісії різного роду (наприклад, за відкриття рахунків, обслуговування, розгляд заявки тощо). У випадку використання лізингу витрати складаються із лізингових платежів, які сплачуються протягом визначеного строку, платіж викупної вартості після закінчення строку лізингу, а також такі витрати, як транспортний податок, митні платежі, витрати на доставку тощо. При цьому ці витрати, як правило, є складовими лізингових платежів.

В Україні чинне законодавство передбачає особливості оподаткування лізингу, які дозволяють оптимізувати податкові платежі. Тому, розраховуючи грошові потоки за лізингової угоди, коректним є враховувати економію за податками. При купівлі основних засобів у кредит, законодавство передбачає стандартну процедуру нарахування амортизації.

Найбільшою перевагою придбання основних засобів у лізинг є право учасників лізингової угоди застосовувати прискорену амортизацію, яка дозволяє лізингоотримувачу суттєво зменшити суму податку на прибуток у перші роки після купівлі основного засобу та інших податків, які підлягають сплаті у випадку купівлі транспортного засобу юридичною особою, що позитивно впливає на зменшення витрат лізингоотримувача. ПДВ відшкодовується у розмірі, який розраховується від загального обсягу лізингових платежів, що також зменшує витрати.

Зробимо порівняльну оцінку витрат КП «Чорноморськводоканал» за кожним джерелом фінансування придбаного автомобіля для того, щоб обрати найбільш ефективний для підприємства варіант (табл. 3.6).

Таблиця 3.6 – Порівняльний аналіз витрат при купівлі самоскиду МДКЗ-26,
тис. грн

№	Показник	Сума
1	Вартість самоскида з ПДВ	3731,67
2	Авансовий платіж з ПДВ	746,33
Банківський кредит		
3	Сума тіла кредиту	2985,34
4	Сума кредитних відсотків	880,76
5	Сума кредиту разом із відсотками	3866,10
6	ПДВ із позичкової суми	497,56
7	Інші податки при купівлі транспортного засобу за весь термін	142,70
8	Амортизація за весь період	758,28
9	Сума зменшення бази оподаткування на прибуток	4766,98
10	Економія по податку на прибуток	858,06
11	Сума зменшення витрат по податкам	1355,62
12	Разом витрати за кредитною схемою	3399,51
Лізинг		
13	Сума усіх лізингових платежів	4596,54
14	ПДВ із суми лізингових платежів	766,09
15	Сума зменшення бази оподаткування на прибуток	3830,45
16	Економія по податку на прибуток	689,48
17	Сума зменшення витрат по податкам	1455,57
18	Разом витрати за лізинговою схемою	3140,97
19	Економія за схемою лізингу	258,54
20	Економія за схемою лізингу у %	6,9

Джерело: розраховано автором

Порівняльний аналіз кредиту і лізингу показав, що різниця реальних витрат КП «Чорноморськводоканал» за схемами лізингу і кредиту дає економію коштів підприємству використання схеми лізингу у розмірі 258,54 тис. грн, або 6,9% від вартості купівлі основного засобу. Це означає, що лізинг дозволяє підприємству за мінімальних одночасних витрат купувати сучасні основні засоби у необхідній кількості.

Таким чином, зроблені нами розрахунки доводять, що купівля основних засобів у лізинг за рівних економічних умов ефективніше купівлі із залученням кредитних ресурсів. Тому можна зробити висновок, що сьогодні лізинг є більш вигідним джерелом фінансування основних засобів комунального підприємства, оскільки гарантує цільове використання інвестицій.

3.3 Концесія як альтернативний засіб залучення фінансових ресурсів для модернізації КП «Чорноморськводоканал»

Для виходу з глибокої економічної та інвестиційної кризи, в якій знаходиться українське ЖКГ в цілому і наше комунальне підприємство в тому числі, необхідний радикальний фінансовий курс реформи в галузі. Актуальними стають питання цілеспрямованого використання обмежених фінансових ресурсів и залучення додаткових бюджетних асигнувань. Аналіз порядку формування інвестиційних державних та місцевих програм, а також інвестицій на розвиток комунальної сфери показав низьку активність суб'єктів підприємницької діяльності, малого і середнього бізнесу.

КП «Чорноморськводоканал» як комунальне підприємство, яке задовольняє своїх споживачів у постачанні, очищенні і відведенні води, потребує як і будь-які інші підприємства у сфері житлово-комунального господарства виділення на своє утримання і розвиток значних обсягів фінансових ресурсів. Принципове покращення функціонування КП «Чорноморськводоканал» може бути досягнуто шляхом впровадження механізмів державно-приватного партнерства, яке ув'язує в одне ціле інтереси влади, приватних операторів і споживачів комунальних послуг.

Можливості фінансування великих за обсягами інвестиційних проєктів за допомогою бюджетних коштів часто обмежені, до того ж державному сектору часто не вистачає управлінського досвіду, тому залучення ресурсів (таких як управлінський досвід та інвестиції) з приватного сектору може бути гарним засобом для вирішення проблеми фінансування КП «Чорноморськводоканал». Така форма співробітництва держави в особі місцевих органів влади і приватного сектору реалізується шляхом публічно-приватного партнерства, що здатне принести вигоду обидом сторонам такого партнерства. Для влади публічно-приватне партнерство - це спосіб залучити інвестиційний приватний капітал до фінансування і управління тією власністю, яку держава та місцеве самоврядування залишає за собою; для бізнесу публічно-приватне партнерство - це спосіб одержати надійний прибуток на об'єктах комунальної власності чи при наданні послуг, які

закріплені за органами місцевого самоврядування, наділеними відповідними повноваження державною владою.

Крім того, реалізація інвестиційних проєктів, пов'язаних із модернізацією комунальних підприємств ЖКГ, потребує гарантованої державної підтримки, яка може бути надана за такими напрямками. По-перше, залучення кредитів від міжнародних організацій під гарантії вітчизняних суб'єктів для фінансування ефективних інвестиційних проєктів на конкурсній основі. При цьому є можливим співфінансування таких проєктів з боку державного, місцевого бюджетів та комунальних підприємств.

По-друге, мінімізації ризиків залучення приватних інвестицій в ЖКГ, що є можливим шляхом надання державних гарантій кредиторам, рефінансування кредитів завдяки залучення коштів вторинних інвесторів.

В-третьє, одним із напрямків підвищення інвестиційної активності є пайова участь в реалізації тих чи інших інвестиційних програм, пільгове кредитування з врахуванням відшкодування кредитним установам різниці в обліковій ставці.

Однією із важливих форм публічно-приватного партнерства є концесії. Основними перевагами концесій є: залучення додаткових інвестицій та ресурсів у державний сектор, перекладання основних ризиків на приватний сектор, зберігання при цьому в державній власності об'єктів, що передаються в концесію. Концесійна угода дозволяє об'єднати державну (комунальну) власність та приватно-підприємницькі ініціативи, такі як інновації та інвестиції, для досягнення найкращого результату.

По суті, концесія є частковою приватизацією деяких, визначених концесійним договором, публічних функцій. Закон України «Про концесію» із змінами і доповненнями визначає концесію як «форма здійснення публічно-приватного партнерства, що передбачає взяття та виконання концесіонером перед концесієдавцем обов'язку щодо фінансування (повного або часткового) робіт із створення та/або будівництва (нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт, технічне переоснащення), та/або технічного обслуговування об'єкта концесії, з передачею концесіонеру як винагороди права на управління

та/або експлуатацію об'єкта концесії та на надання суспільно значущих послуг, у порядку та на умовах, визначених концесійним договором, а також передбачає передачу концесіонеру переважної частини операційного ризику» [3]. Для ЖКГ цей Закон відкриває нові можливості залучення додаткових інвестицій.

Механізм концесій за кордоном набуває все більшої популярності. Найбільш активно ця форма господарювання використовується у галузях інфраструктури, що традиційно перебуває у власності держави: енергетика, автодорожнє господарство, ЖКГ тощо. Одночасне вдосконалення концесійного механізму та поширення його на нові сфери державної діяльності – основна особливість цього виду господарювання.

В Україні механізм концесій ще недостатньо розвинений, попри наявні великі проекти. Недосконале законодавство, відсутність досвіду застосування та регулювання, даної форми угод, нестача наукових та практичних досліджень у сфері можливих соціально-економічних наслідків та ризиків, а також областей найбільш раціонального використання механізму концесій створюють певні труднощі на практиці у процесі застосування даної форми господарювання.

Концесійні угоди є найпоширенішою формою публічно-приватного партнерства у сфері використання комунальної інфраструктури. На думку, Бізонович Д.В. «концесійний договір може виступати альтернативним джерелом фінансового забезпечення не лише розвитку підприємств житлово-комунального господарства, а й підвищення якості житлово-комунальних послуг та збереження належного рівня їх конкурентоспроможності» [3].

Насамперед, причиною цього є максимальна ефективність використання власного капіталу приватним сектором на відміну від місцевого самоврядування. В умовах концесійної угоди приватний сектор має право отримувати прибуток під час експлуатації об'єкта концесії, що, очевидно, мається на увазі, фінансова зацікавленість «приватного капіталу» в результативності роботи даного об'єкта. Тому в процесі реалізації проекту приватне підприємство прагне забезпечення повної оптимізації. Це передбачає ефективне використання ресурсів, зниження ризиків, підвищення якості послуг, конкурентна плата за користування послугами.

Зазначені фактори призводять до зниження фінансового навантаження на бюджет, операційних ризиків для об'єкту публічного сектору, зокрема ризики розкрадання коштів, ризик можливого заподіяння шкоди об'єкту або користувачам внаслідок недбалості посадових осіб.

Крім того, такі проекти дозволяють підвищити рівень задоволеності користувачів суспільної послуги, призводять до створення нових робочих місць та стимулювання зростання додаткових бюджетних доходів шляхом сплати податків або створення нових бізнес проектів у регіоні.

Важливим доповненням є також можливість органів місцевого самоврядування у будь-який момент припинити дію концесійної угоди, що виключає можливість приватизації. Це особливо важливо в інфраструктурних проектах, оскільки місцеве самоврядування несе відповідальність перед громадянами за надання публічних послуг, тому у разі неякісної роботи приватного сектора органи місцевого самоврядування мають повне право замінити оператора на більш ефективного. Це також стимулює концесіонера до продуктивної реалізації інвестиційного проекту.

Інвестиційні форми концесійних угод, що вимагають залучення фінансових ресурсів, таких як приватні інвестиції і кредити можуть бути використані в ЖКГ, зокрема у системі водопостачання. Причиною цього є особливості механізму концесії на відміну від інших форм публічно-приватного партнерства.

По-перше, концесія забезпечує концесіонеру право на експлуатацію об'єкту протягом обмеженого періоду (як правило, 20 - 30 років), по закінченню якого об'єкт переходить в користування територіальної громади.

По-друге, концесіонер несе відповідальність за виконання інвестиційних та інших зобов'язань, зазначених у концесійній угоді, в обмін на отримання прибутку від використання об'єкта.

По-третє, концесійні угоди на відміну від інших форм публічно-приватного партнерства мають довгостроковий характер відносин, що дозволяє як громаді, так і комунальному підприємству здійснювати стратегічне планування діяльності.

В-четвертих, на відміну, наприклад, від спільних підприємств, підприємство в умовах концесійної угоди має більшу свободу у прийнятті управлінських рішень.

В-п'ятих, територіальна громада передає концесіонеру права користування і володіння об'єктом власності, при цьому залишаючи за собою право розпорядження останньою. Також територіальна громада в умовах концесійного договору і чинних законодавчих норм має достатню кількість важелів впливу на приватний сектор у випадку порушення умов договору чи захисту інтересів громади.

В-шостих, однією із суттєвих ознак концесії є достатньо великий обсяг капіталовкладень концесіонера, на відміну, наприклад, від договорів оренди чи підряду. Крім цього, територіальна громада може надати виключні права концесіонеру на проведення робіт чи надання послуг в рамках концесійного договору.

Слід відзначити, що концесія створюється, насамперед, для задоволення не приватних, а публічних інтересів і потреб територіальної громади, оскільки цей механізм здатний підвищити якість і надійність комунального обслуговування споживачів. Модернізація і реконструкція основних засобів КП «Чорноморськводоканал» підвищить якість управління комунальним підприємством, що позитивно вплине у майбутньому на зниження собівартості комунальних послуг. Відповідно, концесійний механізм значно відрізняється від інших форм публічно-приватного партнерства. При цьому відмінності існують як в умовах укладання і реалізації договору, так і в цілях створення партнерства у формі концесії.

Не дивлячись на широкий спектр переваг укладання концесійних договорів як для територіальної громади, так і для приватного сектора, у порівнянні з іншими формами публічно-приватного партнерства, цей механізм відрізняється кількістю і різноманітністю ризиків, які пов'язані з його реалізацією.

В табл. 3.7 представлені основні види ризиків, які можуть виникнути при використанні концесійного механізму, а також способи їх пом'якшення.

Таблиця 3.7 - Ризики використання концесійного механізму і способи їх пом'якшення

Вид	Сутність	Способи пом'якшення
Політичні	Націоналізація чи конфіскація майна чи активів за проектом; Обмеження на конвертацію валюти чи репатріацію доходів в іноземній валюті; Військові дії тощо; Корупція.	Безпосередня участь держави або територіальної громади в проєкті в якості інвестора; Участь в проєкті міжнародних фінансових інститутів; Страхування політичних ризиків.
Фінансові	Збільшення відсоткових ставок за залученими грошовими коштами; Ризики, пов'язані із змінами валютних курсів.	Отримання кредитів із фіксованою ставкою; Обов'язкове хеджування при зміні валютних курсів.
Ризики не завершення проєкта	Ризики, пов'язані із ліцензуванням; Ризики не завершення будівництва та його етапів в установлені терміни	Встановлення детальних критеріїв завершення будівництва у договорі підряду; Укладання договору будівництва за фіксованими цінами «під ключ»
Ринкові	Ризик тарифоутворення на послуги	Довгострокові договори із фіксованими тарифами; Аналіз фінансової моделі незалежним експертом

Джерело: побудова автором

На нашу думку, українська законодавча база з питання концесії спрямована на те, щоб сприяти максимальній участі приватного бізнесу в модернізації житлово-комунального господарства, оскільки регламентує права, порядок діяльності та пільги концесіонера, що передбачає певні гарантії зниження кредитних ризиків. За умовами концесійної угоди, концесіонери мають реконструювати, провести модернізацію комплексу майна, яке перебуває в розпорядженні КП «Чорноморськводоканал», яке здійснює водопостачання Чорноморській територіальній громаді.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного магістерського дослідження можна зробити такі висновки.

По-перше, управління фінансовими ресурсами підприємств ЖКГ розглядається нами через призму фінансового механізму, під яким пропонується розуміти систему взаємовідносин між органами влади, комунальними підприємствами ЖКГ та населенням з приводу формування і використання фінансових ресурсів, а також спосіб впливу на соціально-економічні процеси в галузі через реалізацію фінансової політики держави і господарюючих суб'єктів.

По-друге, дослідження системи управління фінансовими ресурсами підприємств ЖКГ проведено на базі унітарного комунального підприємства (КП) «Чорноморськводоканал» Одеської області за період 2022-2024 роки. Основна його діяльність пов'язана із водопостачанням, відведенням і очищенням стічних вод, контролем за високою якістю питної води та наданням відповідних послуг населенню м. Чорноморськ та прилеглих до нього населених пунктів. Чистий дохід від реалізації послуг підприємства склав 156 131 тис. грн і має тенденцію росту на 51,4%. Також спостерігається зростання собівартості послуг на 50,5%, що призвело до того, що підприємство мало валовий (балансовий) збиток на суму 7 798 тис. грн з тенденцію росту на 34,4%. Але завдяки росту інших доходів (в 6 раз) підприємство у 2024 році мало прибуток на суму 7 798 тис. грн, що на 5% менше у порівнянні із 2022 роком. Низький рівень рентабельності діяльності підприємства (2,1%) спричинений, на нашу думку, недостатньою ефективністю використання виробничих і фінансових ресурсів підприємства.

Враховуючи специфіку діяльності КП «Чорноморськводоканал» у складі його активів переважають необоротні активи протягом всього періоду дослідження. Їх частка у середньому складає 70%. Аналіз показників ефективності використання, стану та руху основних засобів підприємства свідчить про їх несуттєве погіршення. Зменшення на 3% коефіцієнта реальної вартості основних засобів, який сягає критичної точки (0,3), свідчить про низький рівень реального

виробничого потенціалу КП «Чорноморськводоканал» і вимагає пошуку коштів для покращення його становища.

Необхідно відзначити, що КП «Чорноморськводоканал» приділяє увагу оновленню основних засобів. Про це свідчить зростання коефіцієнта оновлення, кожного року досліджуваного періоду. Коефіцієнт приросту основних засобів зріс на 0,2 пункти і становить у 2024 році 0,5. Оновлення основних засобів відбувається більш швидкими темпами, ніж вибуття основних засобів. Про це свідчить збільшення суми капітальних інвестицій підприємства на 58,6%, що складає на кінець 2024 року 108102 тис. грн. Таке збільшення можна пояснити ростом придбаних основних засобів на суму 40 342 тис. грн або на 69,3%. Необхідно також відзначити зростання суми придбаних нематеріальних активів до величини 2 066 тис. грн, тобто на 39,6%. Це говорить про те, що КП «Чорноморськводоканал» оновлює технологічно своє майно.

В-третьє, для фінансового забезпечення своєї діяльності КП «Чорноморськводоканал» використовує власний капітал, сума якого зросла за досліджуваний період на 22,3% і становить 162 975 тис. грн, поточні і довгострокові зобов'язання, суми яких також мали тенденцію росту, але відповідно на 87,5% та в 4 рази. За рахунок росту питомої ваги довгострокових (це благодійна допомога) і поточних зобов'язань (в основному, кредиторська заборгованість) у структурі джерел фінансових ресурсів підприємства, які становили відповідно 5,4% і 47% на кінець 2024 року, частка власного капіталу мала тенденцію зменшення (на 11,9%) і становила 47,6%, що говорить про погіршення фінансової стійкості підприємства.

В-четвертих, негативним моментом в управлінні фінансовими ресурсами КП «Чорноморськводоканал» є суттєве зменшення показника фінансової стабільності (0,9), що менше оптимального значення (більше 1). Це означає, що у складі капіталу підприємства станом на 2024 року переважає залучений капітал, а не власний. Внаслідок, спостерігається зростання величини коефіцієнта ризику, який показує, що у 2024 році на 10% сума залученого капіталу перевищує суму власного капіталу. Низький рівень рентабельності власного капіталу та тенденція її

зниження також підтверджує факт погіршення ефективності використання власного капіталу КП «Чорноморськводоканал» у 2022-2024 роках. У 2024 році її рівень становив 2,5%, що на 0,7% менше у порівнянні із 2022 роком. Відповідно, спостерігаємо зростання періоду окупності власного капіталу майже на 9 днів. У 2024 році його величина складала 40 днів.

Такі негативні наслідки погіршення ефективності використання власного капіталу підприємства можуть мати негативний вплив на його фінансовий стан. Хоча в цілому за період 2022-2024 роки за результатами аналізу фінансового стану КП «Чорноморськводоканал» можна зробити висновок про задовільний фінансовий стан підприємства, оскільки для фінансування його діяльності використовуються власні джерела: власний капітал та залучені поточні зобов'язання, переважно кредиторська заборгованість.

Особливу роль у фінансуванні діяльності КП «Чорноморськводоканал» грає кредиторська заборгованість. Правильне її використання може стати одним із факторів стабілізації фінансового стану підприємства. А тому при аналізі джерел фінансових ресурсів підприємства дуже важливим є порівняння дебіторської і кредиторської заборгованості. Аналіз показав перевищення дебіторської заборгованості у порівнянні із кредиторською заборгованістю на 80%. Відповідно, КП «Чорноморськводоканал» зобов'язане розраховуватися за своїми зобов'язаннями перед кредиторами незалежно від отримання боргів від своїх дебіторів, а це негативно впливає на платоспроможність підприємства, та його фінансовий стан в цілому.

В-п'ятих, встановлено, що в умовах обмеженості фінансових ресурсів, управління рівнем дебіторської заборгованості є необхідною умовою забезпечення платоспроможності підприємства без залучення зовнішніх джерел фінансування і може здійснюватися через визначення нормативу максимально можливої для КП «Чорноморськводоканал» дебіторської заборгованості, термінів її накопичення та погашення. При цьому нормування дебіторської заборгованості має, з одного боку, сприяти забезпечення виробничого процесу оборотними коштами, з іншого боку - підтримувати ліквідність дебіторської заборгованості через зменшення частки

простроченої дебіторської заборгованості. Нормування дебіторської заборгованості має ґрунтуватися на принципі достатності коштів для виконання власних зобов'язань.

Для постійного утримання у робочому стані системи водопостачання та водовідведення м. Чорноморська та прилеглих до нього населених пунктів КП «Чорноморськводоканал» потребує залучення інвестицій, оскільки власного капіталу для відновлення мереж та споруд водопровідно-каналізаційного господарства не вистачає. Відповідно, КП «Чорноморськводоканал» розробило інвестиційну програму, одним із пунктів якої є придбання самоскиду. Для виконання цього пункту ми рекомендуємо підприємству скористатись лізингом. Порівняльний аналіз кредиту і лізингу показав, що різниця реальних витрат підприємства за цими схемами фінансування саме використання схеми лізингу дає йому економію коштів у розмірі 258,54 тис. грн, або 6,9% від вартості купівлі основного засобу. Це означає, що лізинг дозволяє підприємству за мінімальних одночасних витрат купувати сучасні основні засоби у необхідній кількості.

Принципове покращення функціонування КП «Чорноморськводоканал» може бути досягнуто шляхом впровадження механізмів державно-приватного партнерства, яке ув'язує в одне ціле інтереси влади, приватних операторів і споживачів комунальних послуг. Можливості фінансування великих за обсягами інвестиційних проєктів за допомогою бюджетних коштів часто обмежені, до того ж державному сектору часто не вистачає управлінського досвіду, тому залучення ресурсів (таких як управлінський досвід та інвестиції) з приватного сектору може бути гарним засобом для вирішення проблеми фінансування КП «Чорноморськводоканал». Однією із важливих форм публічно-приватного партнерства є концесії. Основними перевагами концесій є: залучення додаткових інвестицій та ресурсів у державний сектор, перекладання основних ризиків на приватний сектор, зберігання при цьому в державній власності об'єктів, що передаються в концесію. Концесійна угода дозволяє об'єднати державну (комунальну) власність та приватно-підприємницькі ініціативи, такі як інновації та інвестиції, для досягнення найкращого результату.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. АТ «Укрексімбанк». URL: <https://www.eximb.com/ua/business/klientam-msb/msb-kredyty/derzhavna-programa-dostupny-kredyty-5-7-9/> (дата звернення 12.11.2025)
2. АТ «Укрексімбанк». URL: <https://www.eximb.com/ua/bank/press/novyny-banku/ukreksimbank-proponue-dostupnyj-finansovyj-lizing-dlya-pokupciv-i-postachalnykiv-tehniky.html> (дата звернення 12.11.2025)
3. Бізони́ч Д.В. Фінансові ресурси підприємств житлово-комунального господарства в умовах децентралізації сучасної України. *Ефективна економіка*. 2021. №11. С. 90-97. DOI: [10.32702/2306-6814.2021.11.90](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.11.90) (дата звернення 12.09.2025)
4. Бобровська О.Ю., Шумік І.В. Корпоративне управління соціальним розвитком територіальних громад : монографія. Д. : ДРІДУ НАДУ, 2014. 170 с.
5. Васютенко Б.П., Рибіна Л.О. Проблеми фінансового забезпечення ЖКГ в Україні. *Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення*. Матеріали міжн. інтернет-конф. (вип.103) (м. Ополе, Польща 14-15 жовтня 2025). С. 22-24. URL: <http://www.konferenciaonline.org.ua/ua/article/id-2328/> (дата звернення 27.09.2025)
6. Васютенко Б. Чинники забезпечення фінансової стійкості підприємства. *Актуальні питання фінансового забезпечення аграрного бізнесу в умовах дії воєнного стану*. Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції до дня військового фінансиста в Україні (29 жовтня 2024 р.). Суми, 2024. С.73-75.
7. Димченко О. Житлово-комунальне господарство в реформаційному процесі: монографія; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Х., 2009. 356 с.
8. Дубина М., Забаштанський М. Організаційно-економічний інструментарій розвитку житлового фонду в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023 (54). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-21> (дата звернення 27.09.2025)

9. Жовтяк Г.А., Волохова І.В., Волохов В.А. Стратегічні напрями розвитку житлово-комунального господарства регіону. *Підприємництво та інновації*, 2021. Вип.17. С. 56-59.

10. Жукова О.А., Михайлюк В.В. Теоретичні аспекти фінансового забезпечення підприємств комунального господарства. *Подільський науковий вісник*. № 2 (14). Вінниця. 2020. С. 10-14.

11. Жулин О. В., Зеленюк-Джунь Л. В. Управління фінансовими ресурсами комунальних підприємств і перспективи їх розвитку. *Бізнес-інформ*, 2020. № 7. URL: http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform20207_0-pages-174_180.pdf. (дата звернення 12.09.2025)

12. Забаштанський М. М. Концесійні відносини: фінансові детермінанти розвитку в Україні : монографія. Київ : Кондор-видавництво, 2016. 382 с.

13. Загірняк Д. М., Глухова В. І., Кравченко Х. В. Діяльність комунальних підприємств і їх фінансове забезпечення в умовах децентралізації *Ефективна економіка* 2021. №1, DOI: [10.32702/2307-2105-2021.1.12](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.1.12) (дата звернення 12.09.2025)

14. Кичко І. Соціальна відповідальність підприємств житлово-комунального господарства України у період дії воєнного стану та післявоєнного функціонування. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025. 1(41). С. 136-145. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-1\(41\)-136-145](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-1(41)-136-145) (дата звернення 27.09.2025)

15. Кобилецький В. Р. Аналіз власного капіталу. *Financial Analysis online* URL: <https://analizua.com/metodyka-rozrakhunku-2/92-analiz-vlasnoho-kapitalu-ua> (дата звернення 08.10.2025)

16. Коцюрба О.Ю. Можливості застосування концесійних схем інвестування житлово-комунального господарства. *Вісник національного університету*. 2015. №4. Т.1. С. 69-74. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2015_4\(1\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2015_4(1)_14) (дата звернення 12.09.2025)

17. Коцюрба О.Ю. Інструменти фінансового забезпечення діяльності підприємств житлово-комунального господарства. *Наукові праці Кіровоградського*

національного технічного університету. *Економічні науки*. 2017. Вип.31. С.265-271. URL: https://dspace.kntu.kr.ua/server/core/bitstreams/a5b8fb90-b418_421f-8fdc-64c2941d7a92/content (дата звернення 12.09.2025)

18. Лаврик В. В. Фінансове забезпечення житлово-комунального господарства територіальних громад в умовах децентралізації : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Суми, 2021. 247 с.

19. Ліснічук О.А., Нестерчук Т.А. Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 18 DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-63> (дата звернення 10.05.2025)

20. Лопатовська О., Пономарьова К. Сучасна методика аналізу ліквідності і платоспроможності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 5. Т.1. С. 221-228. [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5\(1\)-36](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5(1)-36) (дата звернення 15.10.2025)

21. Масюк Ю.В., Шкода А.В. Особливості формування і використання фінансових ресурсів підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021.Вип. 34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-27> (дата звернення 15.10.2025)

22. Метеленко Н.Г., Шульга О.П. Концептуалізація поняття «фінансовий механізм». *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 10. С. 171-179. URL: <https://www.bses.in.ua/journals/2016/10-2016/38.pdf> (дата звернення 27.09.2025)

23. Міщук Є. В., Сідорова І. І. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості: проблемні аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №2. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2018/12.pdf (дата звернення 10.10.2025)

24. Ніколенко І. О. Вплив державного регулювання на реформування сфери надання житлово-комунальних послуг. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2020. №1 (24). С. 60-63. DOI <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2020-1.12> (дата звернення 15.06.2025)

25. Оболенський О. Ю., Базарна О. В. Економічна складова організаційно-економічного механізму регіонального публічного управління житлово-комунального господарства. *Ефективна економіка*. 2020. №4. DOI: [10.32702/2307-2105-2020.4.1](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.4.1) (дата звернення 12.09.2025)

26. Про концесію. Закон України 03.09.2029 № 155-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20#Text> (дата звернення 22.11.2025)
27. Пугач М. В., Беззубко Б. І. Шляхи залучення інвестицій для модернізації ЖКГ. URL: <https://peers.international/paper/shlyakhi-zaluchennya-investiciy-dlya-modernizacii-zhkg> (дата звернення 27.09.2025)
28. Савенко К.С. Фінансові проблеми функціонування підприємств ЖКГ та їх вплив на фінансово-економічну безпеку споживачів послуг. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 42. С. 199-204. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ifrctr_2020_42_36. (дата звернення 27.09.2025)
29. Терещенко О. О. Дискримінантна модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства. *Економіка України*. 2003. № 8. С. 38 – 44.
30. Топчій О. О. Модернізація сфери житлово-комунального господарства міських агломерацій в умовах децентралізації: дис. на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05. Одеська національна академія харчових технологій МОН України. Одеса, 2020.
31. Череп О. Г. Необхідність оптимізації інвестиційних грошових потоків підприємств житлово-комунального господарства. *Наукові праці НУХТ*. 2014. Т. 20. № 1. С. 88-93. URL: [URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnukht_2014_20_1_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnukht_2014_20_1_13) (дата звернення 27.09.2025)
32. Чорноморськ Водоканал – веб-сайт КП «Чорноморськводоканал». URL: <https://cvk.od.ua/> (дата звернення 24.08.2025)
33. Balatskyi I., Lavryk V. Defining the tariff burden when providing the housing and utilities services in Ukraine. *Public and Municipal Finance*. 2019. №8(1). С. 112-119.
34. Frątczak-Müller, J. Innovative housing policy and (vulnerable) residents' quality of life. *Frontiers in Psychology: Section Organizational Psychology*. 2022. 13, article number 751208. doi: 10.3389/fpsyg.2022.751208
35. Habrel, M. (2020). Housing policy of large cities. Urban-spatial aspect. Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Series of Architecture, 2, 34-43. doi: 10.23939/sa2020.02.034

36. Levchuk K., Rovkov V. The state of housing and communal services in Ukraine: challenges, problems and ways of development. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2024. № 2(9). DOI: 10.31319/2709-2879.2024iss2(9).318837pp34-42 (дата звернення 18.05.2025)

37. Lis, P. (2008). State policy on housing finance. Warsaw: Wydawnictwo C.H. Beck.

38. Parubets O.M., Sugonyako D.O., Palokha O.V. Communal credit opportunities to finance infrastructure investment projects research. *Perspective directions of scientific researches: Collection of scientific articles*. Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2016. p. 209-212.

ДОДАТКИ